

Τ Ε Ι Π Α Τ Ρ Α Σ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η   Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

ΘΕΜΑ: " Το Φαινόμενο ανεργία στην Πάτρα "

Των σπουδαστριών: Ηλιού Ειρήνη
Καπέλλα Κωνσταντίνα

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Παπανικολάου Χριστίνα

Π Α Τ Ρ Α   1 9 9 6

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

2236

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ</u>	ΣΕΛΙΔΑ
1) ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2) Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	2
3) ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΡΩΝ	7
 <u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ</u>	
2) ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	10
2.1. Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	10
2.2. ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	11
2.3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	16
2.4. ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	18
2.5. Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	22
2.6. Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΕΡΗΣΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	25
 <u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ</u>	
3) Η ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	27
3.1. ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΡΙΒΗΣ	28
3.2. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ	28
3.3. ΑΝΕΡΓΙΑ ΑΝΕΠΑΡΚΟΥΣ ΖΗΤΗΣΗΣ	30
3.4. ΕΠΟΧΙΑΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ	31
3.5. ΚΥΚΛΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ	31
3.6. ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΚΕΝΟΥ	31
 <u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ</u>	
4) ΤΟ ΎΨΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	33

4.1. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	35
4.2. ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	50
5.1. ΑΤΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	50
5.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	52
5.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	55
5.4. ΤΑΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	56
5.5. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	59
5.6. ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	62
5.7. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

6) ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	68
6.1. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	68
6.2. ΕΚΕΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	71
6.3. ΠΡΟΓΡΑΜ. ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	72
6.4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΝΕΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	73
6.5. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	74
6.6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΔΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	76
6.7. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΔΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	76

6.8. ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	77
α) Αποβιομηχανοποιημένες περιοχές-περιοχές σε κρίση στην Πάτρα	77
β) Κύτταρα εργασιακής επανένταξης στην Πάτρα	78
γ) Τοπικοί οργανισμοί απασχόλησης στην Πάτρα	78
δ) Ηλικιωμένοι εργαζόμενοι. Σύστημα πρόωρης συνταξιοδότησης στην Πάτρα	79
ε) Ευελιξία στην αγορά εργασίας στην Πάτρα	81
στ) Κίνητρα για πρόσληψη των νέων στην Πάτρα	81
η) Αντιμετώπιση της κυκλικής ανεργίας στην Πάτρα	82
θ) Αντιμετώπιση της διαρθρωτικής ανεργίας στην Πάτρα	84
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	85

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο   Π Ρ Ω Τ Ο

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η

1) Εκεί που ευημερούν οι αριθμοί δεν ευημερούν πάντα οι άνθρωποι. Εχουμε γίνει θεατές μιας πραγματικότητας η οποία αναβιώνει την 10ετία του '90, την πραγματικότητα δηλαδή της εξαθλίωσης της οικονομίας. Η οικονομία είναι εκείνο το μέγεθος από το οποίο εξαρτούνται και οι υπόλοιποι παράγοντες της ζωής του τόπου, όπως λόγου χάρη υγεία, παιδεία και είναι ο παράγων εκείνος ο οποίος δίνει ώθηση των επενδύσεων. Επομένως, σε μια οικονομία όπως η Ελληνική, η οποία έχει σοβαρά προβλήματα και προσπαθεί να προλάβει το τρένο της ευρωπαϊκής οικονομικής ένωσης, η φόρμουλα η οποία ακολουθείται για την ανάκαμψη είναι η στυγνή φορολόγηση. Αυτά όλα έχουν σαν επακόλουθο τη μείωση των εξόδων των επιχειρήσεων με άμεση συνέπεια την ανεργία. Αφού αναλύσαμε από που προήλθε η ανεργία θα εξηγήσουμε και τους λόγους.

Κατά την προσωπική μας άποψη, η ανεργία οφείλεται σε τρεις κύριους λόγους: 1ον στη φορολογική πολιτική των εκάστοτε κυβερνήσεων, 2ον στην προσπάθεια μείωσης του κράτους και λέγοντας κράτος εννοούμε α) τις προβληματικές επιχειρήσεις οι οποίες έκλεισαν δημιουργώντας στρατιά ανέργων β) την ολοένα μειούμενη εισαγωγή νέων στο δημόσιο τομέα και γ) τις δημόσιες επενδύσεις. Τα παραπάνω έχουν σαν συνέπεια οι άνεργοι να βγαίνουν στην αγορά εργασίας μεγενθύνοντας το πρόβλημα. Και 3ον η ανεξέλεγκτη εισροή και παραμονή ξένων εργατών στην χώρα μας. Εδώ κρίνουμε

σημαντικό να επισημάνουμε ότι δεν χρησιμοποιούνται σε εξειδικευμένες εργασίες αλλά σε εργασίες ευκαιριακές.

Στο χώρο της Πάτρας τον οποίο ζούμε, είμαστε θεατές όλων αυτών των γεγονότων και ιδιαίτερα του κλεισίματος των προβληματικών όπως, η Πατραϊκή, Χαρτοποιία Δ. Ελλάδος, η οποία δημιούργησε μεγάλο αριθμό ανέργων, που προσπαθούν να επιζήσουν κάνοντας τώρα ευκαιριακές δουλειές.

Στην βιομηχανική ζώνη την οποία επισκεφθήκαμε, οι κάτοικοι είναι απογοητευμένοι και προσπαθούν να βρουν λύσεις στα προβλήματα τους, χωρίς διάθεση καταστροφολογίας και χωρίς αίσθηση απελπισίας. Εικάζουμε ότι το πιθανότερο είναι να σερνώμαστε μ' αυτόν τον άχαρο σημερινό τρόπο για πολλές δεκαετίες, ταπεινομένοι και αδύναμοι.

Οι λύσεις πρέπει να δοθούν μέσα από την πολιτεία, πρέπει να έχει δύναμη και σθένος να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα και να κατανοήσει ότι οι λύσεις των προβλημάτων είναι η ανάπτυξη και όχι η άγρια φορολόγηση. Μόνο έτσι θα λυθεί το πρόβλημα της ανεργίας.

2) Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Η Ελλάδα από τα τέλη της δεκαετίας του '80, υφίσταται τη διάλυση σημαντικών νησίδων του βιομηχανικού της ιστού. Περιοχές στις οποίες ο ενεργός πληθυσμός εργαζόταν σε μεγάλο βαθμό στη βιομηχανία, αντιμετωπίζει σε διαφορετικούς βαθμούς η κάθε μία, τη συρρίκνωση και την αποσταθεροποίηση των τοπικών τους οικονομιών, την απαξίωση του βιομηχανικού τους πληθυσμού και τη μείωση του βιοτικού τους επιπέδου.

Η ανεργία στις υπό κρίση περιοχές είναι υψηλότερη του μέσου εθνικού όρου και τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του αμειωμένου παραγωγικού συστήματος δημιουργούν μακροχρόνιες καταστάσεις οικονομικής καθήλωσης.

Η ένταση του φαινομένου αυτού, παρά το γεγονός ότι έχει γίνει αντικείμενο ευρύτατου σχολιασμού δεν έχει καταγραφεί ικανοποιητικά με ποσοτικό τρόπο. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην φύση των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων, τα οποία αποτελούν σοβαρό περιοριστικό παράγοντα κάθε ποσοτικής ανάλυσης σε επίπεδο επαρχίας δήμων και κοινοτήτων.

Κατά συνέπεια, η ανάλυση που ακολουθεί, έχει βασισθεί στο περιορισμένο υπάρχον στατιστικό υλικό και η μεθοδολογία της είναι προσαρμοσμένη σ' αυτό. Ο σκοπός της είναι ο εντοπισμός των περιοχών εκείνων (νομών ή επαρχιών), στις οποίες

- * αφενός μεν η βιομηχανική απασχόληση έχει μεγάλη σημασία για την οικονομική ζωή της περιοχής.
- * αφετέρου δε, η βιομηχανική απασχόληση έχει μειωθεί σημαντικά.

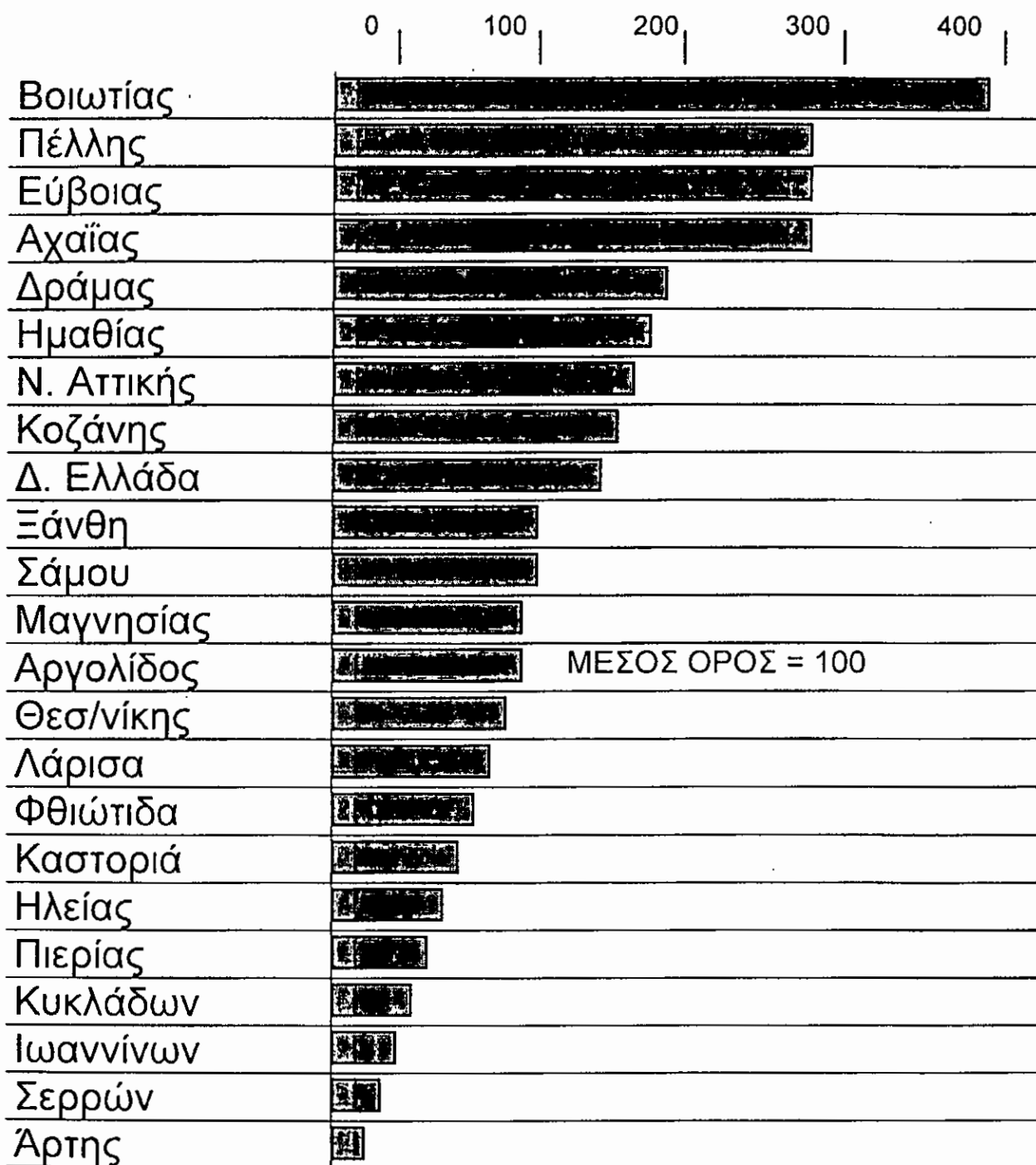
Οι πηγές των στοιχείων ανήκουν στην ΕΣΥΕ και είναι η απογραφή πληθυσμού του 1991, η απογραφή βιομηχανικών καταστημάτων του 1988, οι ετήσιες βιομηχανικές έρευνες 1989-92 και η έρευνα εργατικού δυναμικού.

Οι πίνακες που παρατίθενται, αναφέρονται σε επίπεδο νομού και περιλαμβάνουν:

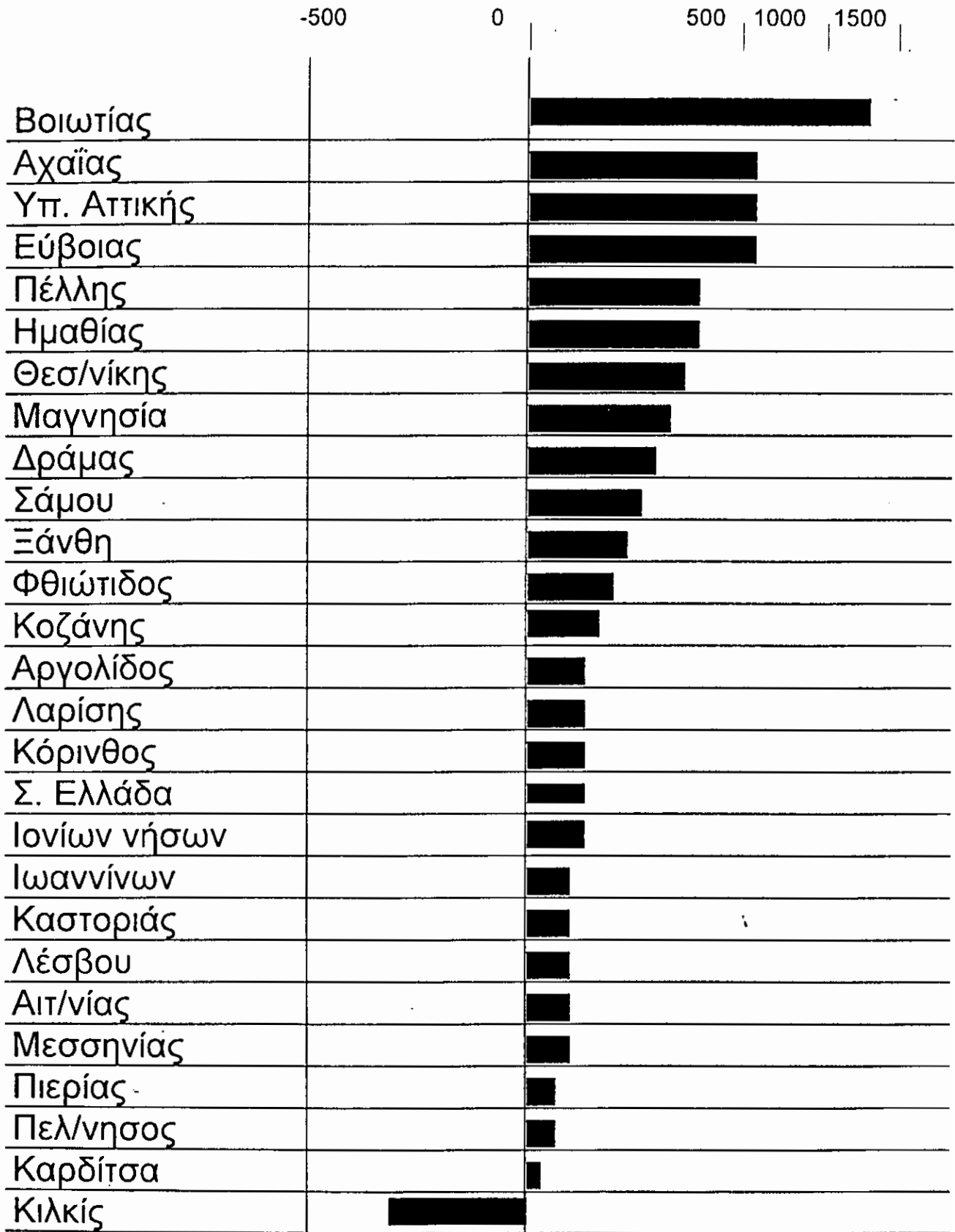
- * την ποσοστιαία μείωση της βιομηχανικής απασχόλησης μεταξύ 1989-1992.
- * τον συντελεστή βιομηχανικής κρίσης.
- * μεταβολή της βιομηχανικής απασχόλησης.

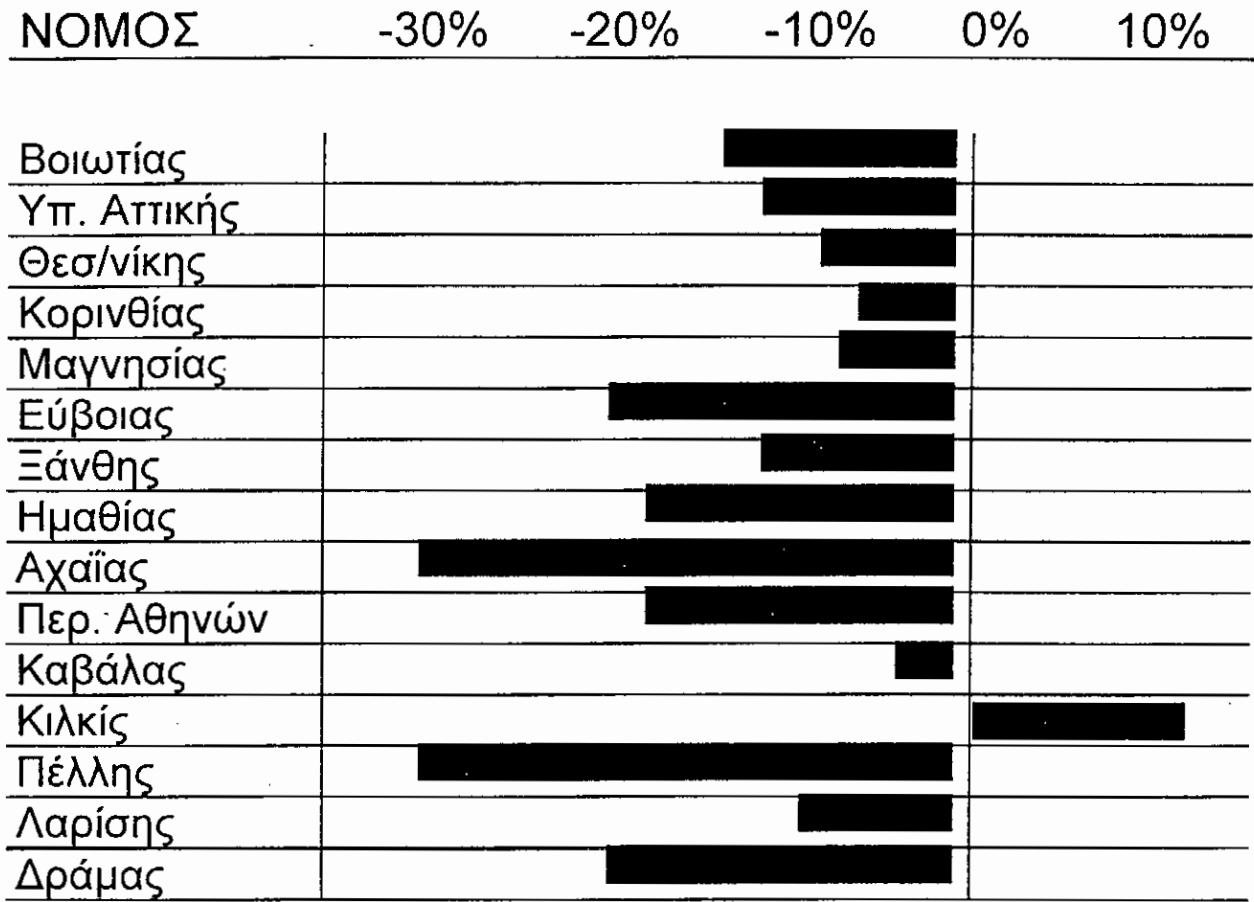
Συντελεστής Κρίσης της βιομηχανικής απασχόλησης

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ βιομηχανικής κρίσης

Μεταβολή βιομηχανικής απασχόλησης

Με βάση τις ποσοτικές ενδείξεις βιομηχανικής κρίσης σε τοπικό επίπεδο, προσδιορίστηκαν ως νομοί που αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα, ο νομός Βοιωτίας, οι νομοί Πέλλας, Ευβοίας, Αχαΐας, Δράμας, Ημαθίας, το υπόλοιπο του νομού Αττικής, ο νομός Κοζάνης.

Η κατάταξη των νομών με βάση τον "δείκτη βιομηχανικής κρίσης" φέρει στις πρώτες θέσεις τον νομό Βοιωτίας, την Αχαΐα, το υπόλοιπο νομού Αττικής, την Εύβοια, τους νομούς Πέλλας και Ημαθίας. Εκτός, όμως, από την βιομηχανική κρίση ορισμένων νομών, είναι σημαντικός και ο τρόπος με τον οποίο κάθε περιοχή αντιδρά.

Μια αρκετά καλή εικόνα των "απαντήσεων" που δίνει κάθε περιοχή στο πρόβλημα, μας παρέχουν η εξέλιξη της παραγωγής και της παραγωγικότητας των μεταποιητικών δραστηριοτήτων. Ορισμένοι νομοί οι οποίοι χαρακτηρίζονται από βιομηχανική κρίση, όπως για παράδειγμα η Αχαΐα, παρουσιάζει ταυτοχρόνως και μια αύξηση της παραγωγικότητας η οποία υπερβαίνει σημαντικά τον μέσο εθνικό όρο. Μια τέτοια εξέλιξη δείχνει ότι οι νομοί αυτοί αντιδρούν ενεργητικά στην βιομηχανική κρίση.

3) ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΡΩΝ.

Σύμφωνα με τους μελετητές του προβλήματος και την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, οι όροι που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή του προβλήματος της ανεργίας, με όποια μορφή και αν εκδηλώνεται αυτό, έχουν το εξής περιεχόμενο:

Α Ν Ε Ρ Γ Ι Α

Με τον όρο υπονοείται η ακούσια αποχή των ατόμων από την εργασία (η οποία προσφέρεται έναντι ημερομισθίου ή μισθού ή και άλλης αμοιβής) που δημιουργείται από την έλλειψη θέσεων εργασίας.

Α Ε Ρ Γ Ι Α

Ο όρος αυτός ταυτίζεται με τη φυγοπονία, τη νωθρότητα, την εκούσια αποχή από την εργασία, την τεμπελιά.

Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

Ως εργασία θεωρούμε τη σκόπιμη δραστηριότητα των ανθρώπων για τη δημιουργία υλικών και πνευματικών αγαθών, απαραίτητων για την ικανοποίηση των ατομικών αναγκών και των αναγκών της κοινωνίας.

Υ Π Ο Α Π Α Σ Χ Ο Λ Η Σ Η

Τα άτομα είτε απασχολούνται λιγότερες ώρες την ημέρα από το βασικό ωράριο, είτε απασχολούνται κατά διαστήματα, κατά εποχές, κάτι που επιβάλλεται και λόγω της φύσης του επαγγέλματος, όπως συμβαίνει για παράδειγμα με τα τουριστικά επαγγέλματα.

Ε Τ Ε Ρ Ο Α Π Α Σ Χ Ο Λ Η Σ Η

Στην περίπτωση της ετεροαπασχόλησης, τα άτομα αναγκάζονται επειδή δεν βρίσκουν εργασία στον κλάδο για τον οποίο έχουν ειδικευθεί να καταφεύγουν σε άλλους τομείς εργασίας.

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Θεωρούνται μόνο τα άτομα της παραγωγικής ηλικίας που στη χώρα μας εκτείνεται από τα 14 ως τα 65 χρόνια.

Στα χρονικά αυτά πλαίσια, το εργατικό δυναμικό περιλαμβάνει όλα τα άτομα που βρίσκονται στην αγορά εργασίας είτε ως απασχολούμενα είτε ως άνεργα, αναζητώντας εργασία. Δηλαδή δεν περιλαμβάνονται οι μαθητές, οι φοιτητές, οι στρατιώτες κ.τ.λ.

Ως γενικός δείκτης του μεγέθους της ανεργίας θεωρείται το ποσοστό του συνόλου των ανέργων στο σύνολο του "εργατικού δυναμικού".

Με βάση τα παραπάνω:

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Ανεργοί} \times 100}{\text{εργατικό δυναμικό (απασχολ. + άνεργοι)}} = \frac{\text{Ανεργοί} \times 100}{\text{Ανεργοί} \times 100}$$

ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Είναι η σύμβαση μεταξύ εργαζομένου και εργοδότη, κατά την οποία ο εργαζόμενος εξαρτώμενος οικονομικά, νομικά και προσωπικά από τον εργοδότη, υποχρεώνεται να παρέχει με αμοιβή την εργασία του σε καθορισμένο τόπο και ολόκληρο το χρόνο απασχόλησής του, κάτω από τον έλεγχο και τις οδηγίες του εργοδότη, ο οποίος έχει το δικαίωμα να δίνει κατευθύνσεις και οδηγίες και ασκεί έλεγχο, ο δε εργαζόμενος υποχρεώνεται να συμμορφώνεται προς αυτές.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο   Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο

2.   ΤΑ   ΚΥΡΙΑ   ΑΙΤΙΑ   ΤΗΣ   ΑΝΕΡΓΙΑΣ   ΣΤΗΝ   ΠΑΤΡΑ

Τα αίτια της ανεργίας μπορεί να είναι οικονομικά ή δημογραφικά. Φυσικά, σε οποιαδήποτε περίπτωση το αποτέλεσμα είναι το ίδιο. Ως κύριες οικονομικές αιτίες μπορεί να θεωρηθούν:

2.1.   Η   ΕΛΛΕΙΨΗ   ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ   ΤΗΣ   ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

Όσο υψηλότερη είναι η τιμή των παραγομένων αγαθών και υπηρεσιών σε μια χώρα και όσο χαμηλότερη είναι η ποιότητά τους σε σχέση με τα παραγόμενα αγαθά ή υπηρεσίες άλλων χωρών, τόσο λιγότερο ανταγωνιστική είναι η οικονομία της. Αυτό σημαίνει αδυναμία στη διάθεσή τους όχι μόνο στην εξωτερική αλλά και την εσωτερική αγορά, με αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγής ή στην καλύτερη περίπτωση, τη σταθεροποίησή της, πράγμα που έχει αρνητικές συνέπειες στην απασχόληση του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού. Για παράδειγμα, η άνοδος των τιμών κάνει τα ελληνικά προϊόντα σχετικά ακριβότερα από ορισμένα ξένα. Συνέπεια, να αυξάνονται οι εισαγωγές και να μειώνονται οι εξαγωγές της χώρας με αρνητικές επιδράσεις στην εγχώρια παραγωγή και επομένως αύξηση της ανεργίας. Το ίδιο θα είναι το αποτέλεσμα και στην περίπτωση που οι τιμές πώλησης των εγχώριων αγαθών είναι ανταγωνιστικές ως προς τις αντίστοιχες τιμές εισαγομένων, αλλά η ποιότητά τους είναι συγκριτικά χαμηλότερη.

Παράγοντες που επηρεάζουν ευνοϊκά την τιμή και την ποιότητα των παραγομένων αγαθών και υπηρεσιών, είναι ο περιορισμός των κερδών σε λογικά επίπεδα, η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας με παράλληλη βελτίωση της αμοιβής της, η χρησιμοποίηση της νέας τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία, η βελτίωση της οργάνωσης, της διακίνησης και διάθεσης των προϊόντων, ο έλεγχος της αγοράς κ.τ.λ. Στην έκταση που παραγόμενες ποσότητες μπορούν να διαθέτουν στην αγορά δε δικαιολογείται η αποφυγή ανάληψης νέων παραγωγικών επενδύσεων, που πιθανότατα θα επιφέρουν και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

2.2. ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.

Εχει λεχθεί ότι καταναλίσκουμε περισσότερα από όσα είμαστε σε θέση να παράγουμε, ενώ ένα πολύ μεγάλο μέρος της κατανάλωσής μας, αφορά ξένα προϊόντα.

Η διαφήμιση επιδρά άμεσα στην ψυχολογία του καταναλωτή και επηρεάζει την συμπεριφορά του, έτσι ώστε να μην αξιολογεί τις ανάγκες και την προτεραιότητα κάλυψής τους, να μην βασίζεται στη δική του κρίση και πολλές φορές να παρασύρεται από τη διαφήμιση, στη δημιουργία νέων αναγκών, στις οποίες ο καταναλωτής δίνει αξία που ίσως δεν έπρεπε. Οι περισσότερες μάλιστα από τις ανάγκες αυτές καλύπτονται με εισαγόμενα και όχι εγχώρια προϊόντα. Αντίθετα, ένα μικρό μέρος των εισαγωγών αφορά επενδυτικά αγαθά, που δεν μπορούν να παραχθούν στη χώρα μας για τη βελτίω-

ση και αύξηση της παραγωγής. Το αποτέλεσμα που προκύπτει από το γεγονός ότι εισάγουμε πολύ περισσότερα αγαθά από όσα εξάγουμε, είναι η δημιουργία σημαντικού ελλείμματος, σε ξένο συνάλλαγμα, στο εμπορικό ισοζύγιο. Η τακτοποίηση αυτού του ελλείμματος επιβαρύνει την εθνική οικονομία και επιδρά αρνητικά στην έξοδό μας από την οικονομική κρίση. Η κατανάλωση εισαγόμενων προϊόντων, αντικαθιστά σε μεγάλη έκταση την εγχώρια παραγωγή, που σημαίνει ότι δίνουμε εργασία σε ξένα και όχι σε ελληνικά χέρια.

Η κάλυψη των παραπάνω ελλειμμάτων συχνά οδηγεί στην αναζήτηση ξένου συναλλάγματος και στο δανεισμό του κράτους από ξένες τράπεζες με επαχθείς όρους.

Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό και με τη χαμηλή παραγωγικότητα της κρατικής μηχανής, αναπόφευκτα οδηγούν σε έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού, έτσι που να μην μπορούν να πραγματοποιηθούν σοβαρές παραγωγικές επενδύσεις στη χώρα, που θα συμβάλλουν στην οικονομική της ανάπτυξη, αλλ' ούτε και έργα που προάγουν τους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής πρόνοιας.

Η εφαρμογή νέας τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία αν όχι μακροχρόνια, τουλάχιστο σε μια βραχυχρόνια περίοδο προβλέπεται να έχει κάποιες αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση, στην περίπτωση ειδικότερα που το επίπεδο παραγωγής παραμένει στάσιμο και το πλεονάζον εργατικό δυναμικό δεν μπορεί να αξιοποιηθεί, που έχουμε δηλαδή τεχνολογική (διαρθρωτική) ανεργία. Από την άλλη μεριά, αποκλείεται να αποφύγουμε την εφαρμογή της νέας τεχνολογίας, επειδή αυτό θα έχει σοβαρότερες αρνητικές επιδράσεις στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας με τα επακό-

λουθα που έχουμε ήδη αναφέρει :

- Το θέμα της νέας τεχνολογίας και των επιπτώσεων της εφαρμογής της στην απασχόληση και γενικότερα στον άνθρωπο.
- έχουμε ήδη αναφέρει την περίπτωση της δυσαρμονίας μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασίας ως αίτια διαρθρωτικής ανεργίας. Πού οφείλεται όμως αυτή η δυσαρμονία; Στην ελεύθερη εκλογή του επαγγέλματος, ανεξάρτητα από τις ανάγκες της οικονομίας; ή στην έλλειψη προσαρμοστικότητας της εκπαίδευσης; Εδώ τα οικονομικά αίτια συνδυάζονται προς ειδικότερους ψυχολογικούς και κοινωνικούς συντελεστές.

Οι ανάγκες της οικονομίας σε εξειδικευμένη εργασία δε συμπίπτουν οπωσδήποτε με το είδος και την ποιότητα της εκπαίδευσης ή κατάρτισης που παρέχεται από το εκπαιδευτικό σύστημα. Ερευνες στην αγορά εργασίας έχουν ήδη επιβεβαιώσει τα παραπάνω.

Ετσι, κατά την άσκηση του δικαιώματος του κάθε νέου, να διαλέξει ελεύθερα το επάγγελμά του, προκύπτει ένα βασικό πρόβλημα. Εστω κι αν δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας, στα πλαίσια της λειτουργίας μιας μεικτής οικονομίας όπως η δική μας, το είδος τους ίσως απαιτεί διαφορετικές ειδικότητες από εκείνες που θα επιθυμούσαν ν' ακολουθήσουν οι νέοι. Σ' αυτή τους την επιλογή πέρα από τις προσωπικές τους επιθυμίες και φιλοδοξίες, συχνά παρεμβαίνουν και άλλοι παράγοντες που τους επηρεάζουν, όπως π.χ. η επιθυμία των γονέων τους, το επάγγελμα του πατέρα ή της μητέρας και γενικότερα το συγγενικό και φιλικό τους περιβάλλον, το σχολείο κ.τ.λ.

Συχνά οι παρεμβάσεις αυτές οδηγούν το νέο να αποφασίσει για κάτι που δεν τον εκφράζει και κατά κανόνα τον σπρώχνουν να

ακολουθήσει ένα και μόνο δρόμο. Το δρόμο που οδηγεί στα ΑΕΙ. Ισως, σε άλλη εποχή οι απόφοιτοι των ΑΕΙ να είχαν το προνόμιο της πλήρους και ικανοποιητικής απασχόλησης και το επάγγελμά τους να τους έδινε θέση στην κοινωνία.

Η τάση αυτή προς τα ΑΕΙ, υπάρχει ακόμα και σήμερα και συχνά οδηγεί τους νέους σε κατάσταση ανεργίας, υποαπασχόλησης και ετεροαπασχόλησης. Δημιουργεί το "ακαδημαϊκό προλεταριάτο". Στην καλύτερη γι' αυτούς περίπτωση πετυχαίνουν μια θέση στο Δημόσιο ως απλοί διοικητικοί υπάλληλοι σε αντικείμενα που κατά κανόνα πολύ λίγο αξιοποιούν τις γνώσεις τους. Τα 2/3 των αποφοίτων ΑΕΙ προσλαμβάνονται στο Δημόσιο.

Στην κοινωνία που ζούμε σήμερα, όπου η εξαφάνιση των κοινωνικών ανισοτήτων αποτελεί έναν από τους στόχους της, τα επαγγέλματα δεν μπορεί να διακρίνονται σε επαγγέλματα χαμηλής ή υψηλής κοινωνικής αξίας. Οι άνθρωποι δεν πρέπει να παίρνουν τη θέση τους μέσα στην κοινωνία με το όνομά τους, την επαγγελματική τους ιδιότητα, την οικονομική τους ανεξαρτησία κ.τ.λ. Υπάρχουν μόνο επαγγέλματα ίσης κοινωνικής αξίας και ο καθένας πρέπει να καταξιώνεται όχι μόνο στο χώρο δουλειάς, αλλά και έξω από αυτόν για τη συνεισφορά του στο κοινωνικό σύνολο. Προς την κατεύθυνση αυτή χρειάζεται βέβαια και η βοήθεια της ίδιας της πολιτείας. Χρειάζεται και το γόνιμο έδαφος που θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις αλλαγής αυτής της νοοτροπίας.

Στο σημείο αυτό προβάλλει ο ρόλος και η σημασία της παιδείας ως γενικής παιδείας και ως ειδικότερης επαγγελματικής κατάρτισης.

Είναι σήμερα γενικότερο αποδεκτό ότι η σχολική εκπαίδευση

πρέπει να δίνει γενική μόρφωση στον άνθρωπο για να συμβάλλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και να τον βοηθήσει να αναπτύξει ευρύτητα σκέψης και δημιουργική φαντασία. Παράλληλα αναγνωρίζεται και η ανάγκη για την απόκτηση ειδικών γνώσεων, συγχρονισμένων και δεξιοτήτων που αξιοποιούνται στο ευρύτερο εργασιακό ή μη περιβάλλον του ανθρώπου. Η γενική παιδεία θα συντελέσει στην καλύτερη προσαρμογή του στις αναπότρεπτες μεταβολές που επέρχονται στην τεχνολογία και αντίστοιχα στην οικονομία, αλλά ακόμη και στην καθημερινή ζωή και έχουν αμεσώτατο αντίκτυπο στις επαγγελματικές του δραστηριότητες.

Με άλλα λόγια, από την πλευρά της εκπαίδευσης, το νόημα της προσαρμοστικότητας είναι ευρύτερο από μια "οικονομιστική" θα λέγαμε έννοια, που θέλει το άτομο υποταγμένο στο όνομα της οικονομικής ευημερίας. Το να μάθει δηλαδή απλώς ο άνθρωπος το επάγγελμα που θα τον κάνει χρήσιμο στην παραγωγική διαδικασία. Η οικονομική και μαζί η κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη απαιτούν οι σχολικές γνώσεις, γενικές και ειδικότερες, να ενταχθούν μέσα σε ένα πλατύ φάσμα παιδείας: δηλαδή να προετοιμάσει το σχολείο τον άνθρωπο για μια κοινωνία πραγματικά ανθρώπινη, που η καταξίωσή του δεν θα προέρχεται μόνο από το χώρο της δουλειάς του, αλλά και από άλλα πεδία δράσης του, και ιδιαίτερα μακριά από κάθε ταξική διαφορά και προκατάληψη. Μόνο η σωστή παιδεία μπορεί να προσφέρει στο νέο τη δυνατότητα να κρίνει μόνος του, να αξιολογεί και να αποφασίζει, να έχει τη δική του γνώμη για τον κόσμο που τον περιβάλλει, να αξιοποιεί δημιουργικά τον ελεύθερό του χρόνο. Να διαμορφώνει δηλαδή μια ελεύθερη προσωπικότητα που αυτόβουλα θα συμβάλλει με τις δυνά-

μεις της στη γενική προκοπή του συνόλου.

Τέλος, η ανεργία και το μέγεθός της μπορεί να οφείλεται στις δημογραφικές μεταβολές μιας χώρας. Για παράδειγμα, μέσα στην περίοδο 1973-81, το εργατικό δυναμικό στη Γαλλία αυξήθηκε κατά 1,3 εκ. άτομα, πράγμα που προήλθε από μια πληθυσμιακή αύξηση κατά 2 εκ. άτομα. Ανάλογη αύξηση του νέου εργατικού δυναμικού, παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια και στη χώρα μας. Η αύξηση αυτή αφορούσε ιδιαίτερα τις γυναίκες. Η διαμόρφωση όλων αυτών των μεγεθών επηρεάζει το δείκτη της ανεργίας, εφόσον την αύξηση του εργατικού δυναμικού δεν μπορεί να απορροφήσει η αύξηση της παραγωγής. Δηλαδή, τα άτομα αυτά μπαίνουν στην αγορά εργασίας ως άνεργοι.

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το ποσοστό ανεργίας δεν αρκεί για να διαπιστώσουμε τι συμβαίνει στην αγορά εργασίας ώστε να επακολουθήσουν τα κατάλληλα μέτρα, αλλά ούτε και μας βοηθεί για συγκρίσεις μεταξύ διαφόρων χωρών. Προϋπόθεση σωστής αντιμετώπισης της ανεργίας είναι η ανάλυση του μεγέθους και του χαρακτήρα της.

2.3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Οι στατιστικές που εξηγούν την εξέλιξη και δομή της ανεργίας των νέων, είναι γνωστές και δεν είναι ανάγκη να τις επαναλάβουμε.

Ωστόσο, υπενθυμίζουμε ορισμένα συνολικά στοιχεία που αναφέρονται στο επίπεδο ανεργίας των νέων.

Συνεπώς, σήμερα υπάρχουν περίπου 4,5 εκατομμύρια νέοι κάτω των

25 χρονών που είναι άνεργοι.

Αν το σύνολο των ανέργων ξεπερνά το 10% του ενεργού πληθυσμού, οι άνεργοι κάτω των 25 χρόνων αποτελούν περισσότερο από το 40% του συνολικού αριθμού των ανέργων.

Στο εσωτερικό της αντίστοιχης ομάδας ηλικίας, οι άνεργοι κάτω των 25 χρόνων αντιπροσωπεύουν το 20% του ενεργού πληθυσμού που εξετάζεται.

Το σύνολο των ανέργων, ηλικίας κάτω των 25 χρόνων, στερεί την οικονομία σε όλους της τους τομείς, από περισσότερες από 8 δισεκατομμύρια ώρες εργασίας το χρόνο.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι νέοι κινδυνεύουν δυο φορές περισσότερο να βρεθούν άνεργοι σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό. Η διάρκεια της ανεργίας στους νέους έχει αυξηθεί σε τέτοιο βαθμό που σήμερα 1,7 εκατομμύρια νέων δηλαδή το 38% του συνόλου των ανέργων νέων είναι χωρίς απασχόληση για διάστημα μεγαλύτερο από εξάμηνο, ενώ 0,7 εκατομμύρια νέων είναι άνεργοι για διάστημα μεγαλύτερο από ένα χρόνο.

Οι ανισότητες μπροστά στον κίνδυνο της ανεργίας και στην πραγματικότητα της ανεργίας είναι πολύ διαφορετικές από το ένα κράτος στο άλλο, από μια περιφέρεια στην άλλη και επηρεάζονται επίσης από την κοινωνική και κοινωνικοπολιτιστική κατάσταση.

Είναι γνωστό για παράδειγμα ότι η πολιτιστική φτώχεια ασκεί πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα και επιδεινώνει τις άμεσες συνέπειες που έχει η αστάθεια των οικονομικών πόρων. Η πολυπλοκότητα των κοινωνικών και οικονομικών δομών, της νομοθεσίας και των κανονισμών, συμβάλλει στην επιδείνωση της ήδη αδύναμης θέσης μπροστά στους κινδύνους που αντιμετωπίζουν γενικά εκείνοι

οι οποίοι λόγω της ανεπάρκειας της καλλιέργειάς τους, των γνώσεων και των σχέσεών τους, δεν μπορούν να ανακαλύψουν τις απαραίτητες πληροφορίες για να εκμεταλλευθούν τα δικαιώματά τους.

Μεταξύ των νέων, μεγαλύτερες δυσκολίες για την εξεύρεση απασχόλησης αντιμετωπίζουν τα νέα κορίτσια και οι νέες γυναίκες.

Φυσικά, οι νέοι που υποφέρουν από μια μόνιμη σωματική ή πνευματική αναπηρία, αντιμετωπίζουν ακόμα περισσότερες δυσκολίες από τους άλλους.

Οι δυο αυτές παρατηρήσεις διατηρούν την αξία τους παρά τους νόμους που θεσπίστηκαν για την προστασία των αναπήρων ή για να εξασφαλίσουν την ισότητα των μισθών των γυναικών και των ανδρών σε όλες τις περιστάσεις.

Ακόμα και στο εσωτερικό του ίδιου κράτους, η γεωγραφική θέση έχει σημασία για τον κίνδυνο της ανεργίας και το βαθμό δυσκολίας για την εξεύρεση απασχόλησης.

Οι νέοι που ζουν σε αγροτικό περιβάλλον βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, όπως και οι νέοι που κατοικούν σε ζώνες όπου λυμάνεται μόνιμα η κρίση λόγω της παρακμής ορισμένων μορφών δραστηριότητας που κατείχαν παραδοσιακά κυρίαρχη θέση και που δεν αντικαταστάθηκαν από άλλες δραστηριότητες, σιδηρουργία, κλωστοϋφαντουργία κ.ά.

2.4. ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Είναι κοινοτοπία να υπενθυμιστεί ότι μια σημαντική ανάπτυ-

ξη της δραστηριότητας των επιχειρήσεων θα έλυσε αμέσως το πρόβλημα της ανεργίας. Βεβαίως θα συνέβαλε στη λύση του σε σημαντικό βαθμό. Αλλά, πρέπει να διατηρεί κανείς επιφυλακτική στάση απέναντι σε πολύ γενικές λύσεις εφόσον υπάρχει μεγάλη ποικιλία όσον αφορά τις παραγωγικές δραστηριότητες, τις περιφερειακές καταστάσεις, την ανταγωνιστική ικανότητα των επιχειρήσεων και την προσαρμογή του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού στις πραγματικές ανάγκες των επιχειρήσεων.

Τα γενικά αίτια της ανεργίας που συνδέονται για παράδειγμα με την κάμψη της δραστηριότητας των επιχειρήσεων, έχουν πραγματικά άμεσες επιπτώσεις στην ανεργία των νέων.

Σ' αυτές προστίθενται συγκεκριμένες αιτίες που επιδεινώνουν την επίδραση των γενικών αιτιών. Χωρίς να θέλουμε να τις εξαντλήσουμε, μπορούμε να παραθέσουμε τις ακόλουθες:

Δημοσιογραφικοί παράγοντες που επηρεάζουν ιδιαίτερα τη δομή του πληθυσμού και την ποσοστική του εξέλιξη.

Η οικονομική και κοινωνική επιτροπή, έχει επανειλημμένα δείξει το ενδιαφέρον της για τη δημογραφική κατάσταση. Πρόκειται για ένα σημαντικό στοιχείο τόσο από οικονομικής όσο και από κοινωνικής πλευράς. Η ανανέωση των γενεών και η ισορροπία μεταξύ των ομάδων ηλικιών αποτελεί κατά ένα μέρος μια εγγύηση για την οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Επίσης, όσοι λαμβάνουν αποφάσεις, θα ήταν σκόπιμο να έχουν πάντα υπόψη τους την πυραμίδα των ηλικιών ως όργανο που προαπεικονίζει το μέλλον.

Θα ήταν επιθυμητό να συγκεκριμενοποιηθεί η οικονομική και κοινωνική επιτροπή, μια ιδέα που διατυπώθηκε πρόσφατα και να

ασχοληθεί με την υπάρχουσα δημογραφική κατάσταση και τις πιθανές εξελίξεις της.

Οι περισσότεροι δημογράφοι συμφωνούν ότι καμία χώρα στην Ευρώπη δεν έχει σήμερα υπερβολικά πολλά παιδιά ή νέους, όπως θα μπορούσε να πιστέψει κανείς βασιζόμενος σε ορισμένες βιαστικές εκτιμήσεις. Αντίθετα, είναι αλήθεια ότι η μείωση του εργατικού δυναμικού ενός πληθυσμού, μαζί με τα αποτελέσματα της παράτασης της διάρκειας της ζωής, δημιουργεί μια σειρά από οικονομικές και κοινωνικές δυσκολίες που είναι πιο δύσκολο να αντιμετωπιστούν με τα σημερινά μειωμένα περιθώρια για ελιγμούς που αφήνει η κρίση.

Γι' αυτό επιμένουμε, όπως το κάναμε ήδη στις προκαταρκτικές παρατηρήσεις, στη σημασία που έχει να προσανατολιζόμαστε σε σφαιρικές σκέψεις που θα περιλαμβάνουν τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά δεδομένα. Σε πολύ διαφορετικές καταστάσεις θα πρέπει να αντιστοιχούν νέες μορφές και νέοι τύποι κατανάλωσης και παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών, γιατί οι προσδοκίες των ατόμων είναι διαφορετικές. Μια μεταβολή του μεγέθους της κρίσης που έχει αρχίσει και της οποίας ο ρυθμός δεν μπορεί παρά να επιταχυνθεί, θα κινδύνευε να έχει αρνητικές επιπτώσεις και να αυξήσει τις ανισότητες σε όλους τους τομείς, αν περιοριστούμε σε ενέργειες βήμα προς βήμα, ενώ η οικονομική ανάπτυξη, η κοινωνική πρόοδος και η πολιτιστική ανάπτυξη θα πρέπει να αποτελούν μαζί αντικείμενο κοινής σκέψης.

Όταν επιχειρείται να εξηγηθεί η ανεργία των νέων και η δυσκολία τους να βρουν και να διατηρήσουν μια επαγγελματική δραστηριότητα, προβάλλονται συχνά κατά πρώτο λόγο αιτίες που

έχουν τις ρίζες τους στην εκπαίδευση. Έτσι, παρατηρείται ότι κάτω της ηλικίας των 30 χρόνων πολλοί νέοι πρέπει να αλλάξουν πολλές φορές εργασία, ενώ στη ζωή τους εναλλάσσονται περίοδοι δραστηριότητας και ανεργίας.

Υπάρχει μια φανερή σχέση μεταξύ της εκπαίδευσης ενός ατόμου και της ένταξής του στην ενεργό ζωή, χωρίς όμως να είναι δυνατό να υποστηριχθεί με βεβαιότητα ότι κάθε προσωπική κοινωνική αποτυχία οφείλεται κατά προτεραιότητα αποκλειστικά στο σχολείο ή στις ελλείψεις του.

Ο στόχος, οι αρμοδιότητες και οι προτεραιότητες του σχολείου θα πρέπει, ιδιαίτερα τώρα, να ξεπεράσουν το στάδιο της απόκτησης γνώσεων και επαγγελματικών προσόντων που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν αμέσως. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών της αγοράς. Υπάρχουν και άλλα αγαθά και άλλες υπηρεσίες που είναι απαραίτητα για την αρμονία και για την ποιότητα της ζωής, καθώς και άλλες μορφές παραγωγής και άλλοι τύποι δραστηριοτήτων που είναι χρήσιμοι από οικονομική και κοινωνική άποψη. Οι γυναίκες και οι άνδρες είναι επίσης πολίτες, μέλη ενός ζευγαριού και γονείς. Έχουν δικαίωμα να έχουν πρόσβαση στην πνευματική καλλιέργεια και να ζήσουν την κοινωνική τους ζωή σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που επέλεξαν.

Εξετάζοντας τις στατιστικές παρατηρεί κανείς μια κάποια αύξηση της ανεργίας μεταξύ των νέων πτυχιούχων. Θα πρέπει να είναι κανείς επιφυλακτικός και να μην καταλήξει σε βιαστικά συμπεράσματα από αυτή τη διαπίστωση. Ωστόσο, είναι φανερό ότι ορισμένα εκπαιδευτικά συστήματα δεν είναι προσαρμοσμένα στις σημερινές και μελλοντικές ανάγκες της οικονομίας και της ζωής.

Γενικά οι νέοι δεν είναι καθόλου καλά πληροφορημένοι για την αληθινή φύση των διαφόρων επαγγελματικών δραστηριοτήτων, για τις οποίες έχουν τις περισσότερες φορές μια ιδιαίτερα επιφανειακή γνώση, που μεταφέρθηκε από στόμα σε στόμα και φέρει τα αποτυπώματα της προκατάληψης.

Θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα ότι ο σχολικός και επαγγελματικός προσανατολισμός, θα παραμείνει πάντοτε ένα λεπτό εγχείρημα που είναι όμως απόλυτα απαραίτητο. Οσοι έχουν αναλάβει το καθήκον να προσανατολίζουν τους νέους, πρέπει εκτός από την ικανότητα να διαλέγουν τις κατάλληλες δοκιμασίες και να ερμηνεύουν τα αποτελέσματά τους, να έχουν την εξαιρετική ικανότητα να ασκούν τους νέους. Οι νέοι θα πρέπει να γνωρίζουν καλύτερα τον εαυτό τους για να μπορέσουν να κάνουν καλύτερα τις επιλογές τους. Πολύ συχνά, οι προσανατολισμοί επιβάλλονται σύμφωνα με κίνητρα και υποδείγματα που δεν έχουν καμιά σχέση με τις ικανότητες και τις προτιμήσεις των νέων.

2.5. Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Οσον αφορά την ανεργία των νέων κατά φύλλο (κάτω των 25 ετών), οι νέες γυναίκες είναι εκείνες που εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας.

Φαίνεται καθαρά από τα επίσημα στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ - ΠΙΕΚΑ, η γρήγορη αύξηση του συνολικού αριθμού των ανέργων και η διατήρηση του ειδικού βάρους στη σύνθεση του συνόλου των ανέργων.

Αυτή η μεγάλη συμμετοχή των γυναικών στην ανεργία, εξηγείται βέβαια από το γεγονός ότι, παρά τις άφθονες διακηρύξεις για ισοτιμία στην πράξη, οι διακρίσεις σε βάρος των γυναικών εκδηλώνονται στην προαγωγή, στην υπηρεσία, στις κατά προτίμηση απολύσεις. Οι γυναίκες κατέχουν τα πρωτεία στην ανεργία, διαπιστώνουμε από τις στατιστικές έρευνες.

Ότι η ανεργία είναι γένους θηλυκού δεν αποτελεί αποκλειστική υπόθεση της χώρας μας. Σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα οι γυναίκες έχουν ιδιαίτερες επιδόσεις στο "σπορ". Απλώς η Ελλάδα, βρίσκεται επικεφαλής... Ας έρθουμε στη χώρα μας, όμως, και ας δούμε συγκεκριμένα την κατάσταση.

Ασφαλώς το ότι είμαστε το άλλο μισό του ουρανού είναι μια κάποια παρηγοριά. Αν σκεφτούμε όμως ότι το "πρώτο" μισό του ουρανού, δηλαδή οι άνδρες, εμφάνισαν τον Μάρτιο του 1996 ανεργία 236 άτομα λιγότερα από τις γυναίκες, τα πράγματα μπορεί να έχουν τη χάρη τους στον ουρανό. Στη γη όμως...

Ενδιαφέρον παρουσιάζει, όμως, και η χρονική διάρκεια που παραμένει άνεργη μια γυναίκα, σε σχέση με τον άνδρα:

ΑΝΕΡΓΟΙ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ		
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
100	26,9 %	73,1 %

Είναι αλήθεια ότι από ένα αρκετά σημαντικό κομμάτι των

γυναικών, η δουλειά έξω από το σπίτι θεωρείται μεν επιθυμητή, όχι όμως και απαραίτητη για την ευτυχία τους. Για πολλές γυναίκες η δουλειά έξω από το σπίτι είναι απαραίτητη λόγω οικονομικής στενότητας ή λόγω της επιθυμίας τους "να βγάζουν τα έξοδά τους".

Θα ήταν λάθος να υποθεθεί ότι αυτή η απόφαση των γυναικών οφείλεται στην αδιαφορία τους προς τη συστηματική δραστηριότητα ή ότι προέρχεται από κάποια φυσική κλίση των γυναικών προς την αποκλειστική ενασχόληση με την οικογενειακή εστία και το μπίμπι σίτινγκ. Απλώς, στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, οι δουλειές που κάνουν οι γυναίκες είναι δουλειές ρουτίνας, κακοπληρωμένες, σε κορεσμένους τομείς εργασίας και χωρίς προοπτικές εξέλιξης.

Οι εργαζόμενες γυναίκες είναι κυρίως υπάλληλοι (74%). Εργάτριες είναι το 20% και από αυτές μόνο το 5% δηλώνουν ειδικευμένες. Αν και η αντιστοιχία μεταξύ ανδρών και γυναικών υπαλλήλων στο σύνολο των εργαζομένων είναι περίπου η ίδια (54% άνδρες, 46% γυναίκες), οι γυναίκες πολύ πιο δύσκολα ανέρχονται στην ιεραρχία (μόνο το 35% είναι ανώτεροι υπάλληλοι, ενώ από τους άνδρες το 65%).

Όσον αφορά τις αμοιβές, οι μεν νόμοι έχουν πει "ναι" στην ισότητα, η δε πραγματικότητα επιβάλλει την ανισότητα και, μάλιστα, σε εντυπωσιακή κλίμακα.

2.6. Η ΑΝΕΡΓΙΑ, ΣΤΕΡΗΣΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

Η αγορά εργασίας αποτελεί έναν από τους βασικούς φορείς κοινωνικοποίησης. Κατά συνέπεια, ένταξη του ατόμου στην αγορά εργασίας, σημαίνει κατά ένα μεγάλο βαθμό και ένταξη του ατόμου μέσα στην κοινωνία.

Το άρθρο 22 του συντάγματος, καθώς επίσης ο οργανισμός Ηνωμένων Εθνών με το άρθρο 23 της "Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου", που ψηφίστηκε από τη γενική συνέλευση του οργανισμού στις 10-12-1948, διακήρυξε ότι: "Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην εργασία, στην ελεύθερη εκλογή της εργασίας, σε δίκαιες και ευνοϊκές συνθήκες εργασίας και στην προστασία από την ανεργία".

Αν η εργασία, όπως αναπτύξαμε πιο πάνω, είναι βασικό δικαίωμα του ανθρώπου, βασικός όρος ανάπτυξης του και ανάπτυξης της κοινωνίας, η ανεργία είναι ο αντίποδας, είναι η στέρηση όλων των πλεονεκτημάτων που πηγάζουν από αυτό το δικαίωμα.

Η αποξένωση του εργάτη επεκτείνεται και στα ίδια τα μέσα διαβίωσης. Σε καμιά καπιταλιστική χώρα, τα επιδόματα ανεργίας δεν καλύπτουν το εισόδημα που χάνει αυτός που περνάει στην ανεργία για όλο το διάστημα που παραμένει άνεργος.

Πολλοί άνεργοι, δεν έχουν δικαίωμα στη λήψη επιδόματος. Η ανεργία είναι κατάσταση υποβάθμισης του βιοτικού πειπέδου των ανέργων που συχνά οδηγούνται σε ανέχεια και εξαθλίωση. Εκτός από τις υλικές στερήσεις, δεν μπορούν να απολαύσουν οι ίδιοι και τα μέλη των οικογενειών τους τα επιτεύγματα της επιστήμης,

της τέχνης, του πολιτισμού, να αναπτύξουν αρμονικά την προσωπικότητά τους.

Σπρώχνονται στο κοινωνικό περιθώριο, σε μια πορεία απομάκρυνσης από την κοινωνική συμπεριφορά, αλλοίωσης των χαρακτηριστικών της προσωπικότητάς τους.

Όταν ο εργαζόμενος δεν έχει εξασφαλισμένη δουλειά, υφίσταται πολύπλευρες πιέσεις από τους εργοδότες του. Πιέζεται να υποτάσσεται αναντίρρητα στη θέλησή τους, να εντατικοποιεί το ρυθμό δουλειάς, να δέχεται χαμηλή αμοιβή. Όσο υπάρχουν άνεργοι που μπορούν να μπουν στη δική του θέση ακόμη και με τους χειρότερους όρους, ζει με το φόβο της απόλυσης.

Σήμερα, η ανεργία έχει γίνει "τρόπος ζωής" για εκατοντάδες χιλιάδες εξαθλιωμένους της καπιταλιστικής κοινωνίας. Είναι καθημερινός εφιάλτης.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Τ Ρ Ι Τ Ο

3. Η ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Στην οικονομική βιβλιογραφία συνηθίζεται να κατατάσσεται η ανεργία σε τέσσερις βασικές κατηγορίες ανάλογα με τα αίτιά της και το χρονικό ορίζοντα της εκδήλωσής της.

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΤΑ ΑΙΤΙΟ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Α Ι Τ Ι Α	ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	
	ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑ	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ
Ανισορροπία στην αγορά εργασίας λόγω αναποτελεσματικού συνδυασμού υποψηφίων εργαζομένων και θέσεων εργασίας	1) Ανεργία τριβής	2) Διαρθρωτ. ανεργία
Ανεπαρκής συνολική ζήτηση	3) Εποχική 4) Κυκλική ανεργ. (κεύσσιανή)	5) Ανεργία λόγω αναπτυξιακού κενού
Ακαμψία στην αγορά εργασίας λόγω ατελούς πληροφόρησης και χρονικών υστερήσεων στην προσαρμογή στις μεταβολές των τιμών	6) Φυσιολογική ανεργία	

3.1. ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΡΙΒΗΣ.

Πρόκειται για την ανεργία η οποία θεωρείται αναπόφευκτη, διότι αυτή παρουσιάζεται ακόμη και όταν η αγορά εργασίας βρίσκεται σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης.

Για να συντελεστεί η μίσθωση εργασίας απαιτείται να βρει ο κατάλληλος εργαζόμενος την κατάλληλη θέση και τον κατάλληλο εργοδότη. Η ανεργία τριβής παρατηρείται όταν ένας αριθμός ατόμων αφήνει την δουλειά του οικειοθελώς και αναζητά άλλη όταν οι "νέοι" εργαζόμενοι εισρέουν στην αγορά για πρώτη φορά ψάχνοντας για δουλειά και όταν εργαζόμενοι απολύονται και αναζητούν εργασία, ενώ ταυτόχρονα επιχειρήσεις ζητούν προσωπικό. Σε αντίθεση με τη διαρθρωτική ανεργία, η οποία είναι μακροχρόνιου χαρακτήρα, η ανεργία τριβής δεν συνεπάγεται ότι οι άνεργοι πρέπει να αλλάξουν επάγγελμα ή να μετακινηθούν σε άλλη περιοχή για να βρουν απασχόληση. Μάλλον υπονοεί ότι υπάρχουν επαρκείς θέσεις εργασίας για να απασχολήσουν τους ανέργους με τα ισχύοντα επαγγελματικά προσόντα τους και τον επικρατούντα μισθό. Η εξεύρεση της κατάλληλης θέσης είναι θέμα χρόνου.

Η διαφορά που χαρακτηρίζει την ανεργία τριβής από τα άλλα είδη ανεργίας, είναι η διάρκειά της η οποία είναι βραχυχρόνια.

3.2. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ.

Η διαρθρωτική ανεργία παρατηρείται όταν οι άνεργοι - νεοεισερχόμενοι, παραιτηθέντες, απολυθέντες - δεν καταφέρνουν να βρουν απασχόληση για μακρύ χρονικό διάστημα, διότι τα

προσόντα τους δεν είναι αυτά που ζητούν οι εργοδότες ή διότι οι εργοδότες βρίσκονται σε άλλη αγορά εργασίας. Πρόκειται δηλαδή για ανεργία η οποία είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιων μεταβολών στην επαγγελματική και γεωγραφική διάρθρωση της ζήτησης εργασίας.

Διαρθρωτική ανεργία αντιμετωπίζουν οι "νέοι" εργαζόμενοι, οι οποίοι δεν έχουν τις γνώσεις και δεξιότητες που ζητούν οι επιχειρήσεις, εργαζόμενοι των οποίων τα επαγγέλματα έχουν απαρχαιωθεί (π.χ. οι λινοτύπες τυπογράφοι γνωρίζουν μια τέχνη την οποία καθιστά παλαιωμένη η φωτοστοιχειοθεσία, οι κόπτες δέρματος καθίστανται πλεονάζοντες από τον υπολογιστή κόπτη που κόβει αυτομάτως βάσει πατρών που έχει στην μνήμη του κλπ.). Επειδή η ανεργία αυτή διογκώνεται όταν αλλάζουν ραγδαία οι τεχνικές παραγωγής, ονομάζεται και τεχνολογική ανεργία.

Πολλές φορές, οι μεταβολές αφορούν και την περιφερειακή διάρθρωση της ζήτησης εργασίας.

Για παράδειγμα, μια περιοχή που είχε κατά κύριο λόγο παραδοσιακή βιομηχανία π.χ. ηλεκτρικές συσκευές, αυτοκινητοβιομηχανία κτλ., περνά κρίση και η βιομηχανική απασχόληση φθίνει, δημιουργώντας πολλούς ανέργους. Μια γειτονική περιοχή όμως διαθέτει ακμάζουσα βιομηχανία ηλεκτρονικών και λογιστικών υπολογιστών και ζητά εργατικό δυναμικό. Σ' αυτή την περίπτωση το πρόβλημα είναι ότι οι άνεργοι της πρώτης περιοχής πρέπει να αλλάξουν και επάγγελμα και περιοχή για να βρουν δουλειά. Για να γίνει αυτό χρειάζεται μεγάλο χρονικό διάστημα, πρώτα για να υπάρξει διάχυση της πληροφορίας για τις ευκαιρίες απασχόλησης στη γειτονική περιοχή, δεύτερο για να εκπαιδευτούν οι άνεργοι

στις νέες ειδικότητες και τρίτο για να περατωθεί η μετακίνηση και η διαδικασία της αναζήτησης εργασίας στην καινούργια περιοχή.

Για να μειωθεί η διαρθρωτική ανεργία χρειάζεται όχι μόνο επαρκής πληροφόρηση, αλλά και μεγάλη επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα. Το κόστος αυτής της κινητικότητας είναι μεγάλο και χρειάζεται κρατική παρέμβαση για να μειωθεί.

Η παρέμβαση μπορεί να πάρει τη μορφή επιδότησης, επαγγελματικής εκπαίδευσης και επανεκπαίδευσης, βοηθημάτων για μετεγκατάσταση σε περιοχές με καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, προγραμμάτων δημόσιας απασχόλησης ή πριμής συνταξιοδότησης για άτομα που είναι δύσκολο να αλλάξουν επάγγελμα ή να μετακινηθούν σε άλλη περιοχή.

3.3. ΑΝΕΡΓΙΑ ΑΝΕΠΑΡΚΟΥΣ ΖΗΤΗΣΗΣ.

Η ανεργία που δημιουργείται από πτώση της συνολικής ζήτησης της οικονομίας, υπονοεί ότι η συνολική προσφερόμενη ποσότητα εργασίας υπερτερεί της συνολικά ζητούμενης.

Η ανεργία ανεπαρκούς ζήτησης δεν θεραπεύεται ούτε με καλύτερη πληροφόρηση ούτε με περισσότερη επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα. Η ανεργία ανεπαρκούς ζήτησης παρουσιάζεται σε δυο χρονικούς ορίζοντες βραχυχρόνια ανάλογα με 1) τις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου και 2) τις εποχές και μακροχρόνια όταν η οικονομική ανάπτυξη παρουσιάζει κενά στη ζήτηση εργασίας.

3.4. ΕΠΟΧΙΑΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ.

Όπως υπονοεί και η ονομασία της, η ανεργία αυτή οφείλεται στην εποχιακή διακύμανση της οικονομικής δραστηριότητας ορισμένων κλάδων. Οι διακυμάνσεις αυτές δεν έχουν σχέση με τις φάσεις του οικονομικού κύκλου, αλλά εμφανίζονται συστηματικά κάθε χρόνο ανάλογα με την εποχή και άρα είναι προβλέψιμες. Έτσι, γνωρίζουμε π.χ. ότι μετά τον Σεπτέμβριο, στην Ελλάδα, οι υπάλληλοι ξενοδοχείων και εστιατορίων, οι εργαζόμενοι στην ακτοπλοΐα κ.ά., αντιμετωπίζουν μεγάλη πτώση της απασχόλησης η οποία διαρκεί μέχρι τον Απρίλιο περίπου. Παρομοίως, οι οικοδόμοι απασχολούνται λιγότερο το χειμώνα, ιδίως σε περιοχές όπου οι κλιματολογικές συνθήκες δυσκολεύουν τις οικοδομικές εργασίες.

3.5. ΚΥΚΛΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ.

Η κυκλική ανεργία οφείλεται σε διακυμάνσεις της ζήτησης εργασίας, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την ύπαρξη λιγότερων κενών θέσεων εργασίας απ' ό,τι ατόμων που ζητούν απασχόληση. Δημιουργούν με άλλα λόγια, πλεονασματική προσφορά εργασίας.

3.6. ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΚΕΝΟΥ.

Η ανεργία αναπτυξιακού κενού αφορά την ποσοτική ανισορροπία μεταξύ των θέσεων εργασίας και της προσφοράς εργασίας στον μακροχρόνιο ορίζοντα. Μακροχρόνια, επιτρέπεται να μετα-

βάλλονται όλες οι μεταβλητές και συνεπώς και το εργατικό δυναμικό. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να ενσωματωθεί στην ανάλυση και ο ρυθμός μεγέθυνσης του πληθυσμού κάτι που στη μέχρι τώρα ανάλυση θεωρείται δεδομένος και σταθερός.

Η πληθυσμιακή ανάπτυξη είναι ένας από τους παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη στη μελέτη της οικονομικής ανάπτυξης των κρατών. Μετά την εδραίωση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, η πληθυσμιακή αύξηση συνεχίστηκε με ολοένα επιταχυνόμενο ρυθμό. Ο Simon Kuznets, ένας από τους πλέον ικανούς μελετητές της οικονομικής ανάπτυξης της Ευρώπης και της Β. Αμερικής, επισημαίνει τους υψηλούς ρυθμούς πληθυσμιακής αύξησης και παρατηρεί ότι συνέπεσαν με τη χρονική περίοδο της σύγχρονης οικονομικής ανάπτυξης.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο   Τ Ε Τ Α Ρ Τ Ο

4) ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Τα στοιχεία για την ανεργία στην Ελλάδα προέρχονται από δύο κύριες πηγές: Από τον ΟΑΕΔ που καταγράφονται οι εγγεγραμμένοι σ' αυτόν άνεργοι, και από την ΕΣΥΕ, η οποία διεξάγει από το 1981 την ετήσια έρευνα απασχόλησης.

Τα στοιχεία της ΕΣΥΕ είναι σαφώς πληρέστερα από αυτά του ΟΑΕΔ, δεδομένου ότι εμφανίζουν όλους τους ανέργους και όχι μόνο αυτούς που εγγράφονται στα Γραφεία Απασχόλησης. Αν και η τελευταία διαθέσιμη έρευνα της ΕΣΥΕ αφορά το 1990, τα στοιχεία της είναι εναρμονισμένα με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες και χρησιμοποιούνται και από την κοινότητα για τις διεθνείς συγκρίσεις.

Στον πίνακα εμφανίζεται η εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα και την κοινότητα με βάση συγκρίσιμα δεδομένα.

Από τον πίνακα προκύπτουν τα ακόλουθα:

Η ανεργία ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80 είναι χαμηλή. Από το 1980 όμως σημειώνεται αυξητική τάση έως το 1984, οπότε φθάνει σε 8,1%. Τα επόμενα χρόνια περιορίζεται μεν ελαφρά, αλλά παραμένει σε σχετικώς υψηλά επίπεδα μέχρι και το 1991. Τα τρία τελευταία χρόνια παρατηρείται εκ νέου άνοδος και εκτιμάται ότι το 1994 η ανεργία εγγίζει το 10% περίπου.

Σε σύγκριση με την ευρωπαϊκή ένωση, το ποσοστό ανεργίας

παραμένει χαμηλό από το μέσο όρο, αλλά τον προσεγγίζει σταδιακά.

ΑΝΕΡΓΙΑ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Ε Τ Ο Σ	Ε Λ Λ Α Δ Α	Ε.Ο.Κ
1971 - 80	2,2	4,2
1980	2,8	6,0
1981	4,0	7,7
1982	5,8	9,0
1983	7,9	9,9
1984	8,1	10,5
1985	7,8	10,8
1986	7,4	10,7
1987	7,4	10,4
1988	7,7	9,8
1989	7,5	9,0
1990	7,0	8,4
1991	7,7	8,7
1992	8,7	9,4
1993	9,8	10,5
1994	10,1	11,3
1995	10,2	11,5

Πηγή: Commission of the E.C European Economy No 55 β

4.1. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

ΠΗΓΗ: ΟΑΕΔ - ΠΙΕΚΑ

ΜΑΡΤΙΟΣ 1996

ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ 40.500

	ΑΠΑΣΧΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ	Σύνολο	737
			Δια μέσω Υπηρεσιών ΟΑΕΔ	27
A	Ανδρες			1833
	Γυναίκες			2169
N			Σύνολο	613
E	εγγραφές		N. 1545	27
P			Ανδρες	93
Γ	N. 1545		Γυναίκες	194
Ο	Άρθρο 2			
I				
	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ		Σύνολο	1760
	ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ		Σύνολο	192
			Εποχιακές	29
	ΝΕΕΣ ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ			41
	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣΕΩΝ			29

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1996

ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

40.500

ΑΠΑΣΧΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ	Σύνολο	636
		Δια μέσω ΟΑΕΔ	17

Α	Ανδρες		1960
	Γυναίκες		2302
Ν			
Ε	εγγραφές	Σύνολο	644
		Ν. 1545	18
Ρ			
Γ	Ν. 1545	Ανδρες	87
Ο	Άρθρο 2	Γυναίκες	203
Ι			

ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ	Σύνολο	1823
---------------	--------	------

ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ	Σύνολο	177
	Εποχιακές	57

ΝΕΕΣ ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ 54

ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣΕΩΝ 45

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1996

ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

40.500

	ΑΠΑΣΧΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ	Σύνολο	655
			Δια μέσω ΟΑΕΔ	30
A	Ανδρες			1948
	Γυναίκες			2329
N				
E	εγγραφές	Σύνολο		934
		N. 1545		37
P				
Γ	N. 1545	Ανδρες		95
Ο	Αρθρο 2	Γυναίκες		195
I				
	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ	Σύνολο (867 Ανδρες, 896 Γυναίκες)		1763
		N. 1545		38

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1995

ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

40.500

	ΑΠΑΣΧΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ	Σύνολο	556
			Δια μέσω ΟΑΕΔ	75
A	Ανδρες			1437
N	Γυναίκες			1728
E	εγγραφές	Σύνολο		615
P		N. 1545		24
Γ	N. 1545	Ανδρες		88
Ο	Άρθρο 2	Γυναίκες		190
I				
	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ	Σύνολο (707 Γυναίκες, 562 Ανδρες)		1269
		N. 1545		35
		άρθρο 6		
	ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ			222

Ν Ο Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΤΕΣ
40.500	738	Ανδρες 1686 Γυναίκ <u>2092</u> 3778	Ανδρες 653 Γυναίκ. <u>835</u> 1488	295	929
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 5 Γυναίκες <u>32</u> 37	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 78 Γυναίκες <u>187</u> 265	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 13 Γυναίκες <u>9</u> 22	εποχιακές 118	Υποδ. γραφείου ΟΑΕΔ 48

Ο Κ Τ Ω Β Ρ Ι Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΤΕΣ
40.500	1045	Ανδρες 1877 Γυναίκ <u>2410</u> 4287	Ανδρες 791 Γυναίκ <u>1008</u> 1794	373	1399
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 5 Γυναίκες <u>33</u> 38	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 78 Γυναίκες <u>187</u> 265	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 10 Γυναίκες <u>16</u> 26	εποχιακές 177	Υποδ. γραφείου ΟΑΕΔ 89

Σ Ε Π Τ Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΤΕΣ
40.500	1672	Ανδρες 2073 Γυναίκ <u>3107</u> 5180	Ανδρες 877 Γυναίκ <u>1217</u> 2094	535	1311
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 4 Γυναίκες <u>27</u> 31	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 64 Γυναίκες <u>181</u> 245	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 15 Γυναίκες <u>22</u> 37	εποχιακές 409	Υποδ. γραφείου ΟΑΕΔ 72

Α Υ Γ Ο Υ Σ Τ Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΤΕΣ
40.500	584	Ανδρες 1826 Γυναίκ <u>2608</u> 4434	Ανδρες 930 Γυναίκ. <u>1334</u> 2264	237	568
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 5 Γυναίκες <u>14</u> 19	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 58 Γυναίκες <u>191</u> 249	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 6 Γυναίκες <u>22</u> 28	εποχιακές 151	Υποδ. γραφείου ΟΑΕΔ 37

Ι Ο Υ Λ Ι Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΤΕΣ
40.500	1153	Ανδρες 1855 Γυναίκ <u>2359</u> 4214	Ανδρες 925 Γυναίκ <u>1245</u> 2170	425	857
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 6 Γυναίκες <u>21</u> 27	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 64 Γυναίκες <u>181</u> 245	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 6 Γυναίκες <u>22</u> 28	εποχιακές 257	Υποδ. γραφείου ΟΑΕΔ 50

Ι Ο Υ Ν Ι Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΤΕΣ
40.500	920	Ανδρες 1683 Γυναίκ. <u>2111</u> 3794	Ανδρες 1683 Γυναίκ. <u>1007</u> 1829	406	913
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 7 Γυναίκες <u>11</u> 19	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 56 Γυναίκες <u>173</u> 229	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 5 Γυναίκες <u>23</u> 28	εποχιακές 210	Υποδ. γραφείου ΟΑΕΔ 46

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μ Α Ι Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΤΕΣ
40.500	578	Ανδρες 1585 Γυναίκες 1799 <u>3384</u>	Ανδρες 785 Γυναίκες 903 <u>1688</u>	277	807
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 7 Γυναίκες <u>14</u> 21	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 52 Γυναίκες <u>164</u> 216	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 6 Γυναίκες <u>23</u> 29	ΕΠΟΧΙΑΚΕΣ 127	Υποδ. γραφείου ΟΑΕΔ 29

Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΤΕΣ
40.500	350	Ανδρες 1538 Γυναίκες 1866 <u>3404</u>	Ανδρες 623 Γυναίκες 873 <u>1496</u>	188	608
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 4 Γυναίκες <u>10</u> 14	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 55 Γυναίκες <u>171</u> 226	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 5 Γυναίκες <u>24</u> 28	ΕΠΟΧΙΑΚΕΣ 44	Υποδ. γραφείου ΟΑΕΔ 9

Μ Α Ρ Τ Ι Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣ.	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ
40.500	431	Ανδρες 1716 Γυναίκ <u>2081</u> 3797	Ανδρες 926 Γυναίκ. <u>1131</u> 2057	-	207
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 3 Γυναίκες <u>7</u> 10	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 53 Γυναίκες <u>176</u> 229	-	ΝΕΟΕΙΣΕΡΧ. ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝ	εποχιακές 102
				Ανδρες 4 Γυναίκ. <u>27</u> 31	

Φ Ε Β Ρ Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣ.	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ
40.500	565	Ανδρες 1721 Γυναίκ. <u>1885</u> 3606	Ανδρες 815 Γυναίκ. <u>1004</u> 1819	-	195
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 4 Γυναίκες <u>10</u> 14	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 57 Γυναίκες <u>188</u> 245	-	ΝΕΟΕΙΣΕΡΧ. ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝ	εποχιακές 45
				Ανδρες 3 Γυναίκ. <u>30</u> 33	

Ι Α Ν Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ 1 9 9 5

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣ.	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ
40.500	926	Ανδρες 1737 Γυναίκ <u>2046</u> 3783	Ανδρες 765 Γυναίκ. <u>924</u> 1689	-	435
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 8 Γυναίκες <u>12</u> 20	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 62 Γυναίκες <u>90</u> 252	-	ΝΕΟΕΙΣΕΡΧ. ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝ	εποχιακές 125
				Ανδρες 7 Γυναίκ. <u>13</u> 20	

Δ Ε Κ Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ 1 9 9 4

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣ.	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ
40.500	654	Ανδρες 1323 Γυναίκ. <u>1990</u> 3313	Ανδρες 597 Γυναίκ. <u>838</u> 1435	-	349
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 11 Γυναίκες <u>25</u> 36	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 58 Γυναίκες <u>192</u> 250	-	ΝΕΟΕΙΣΕΡΧ. ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝ	εποχιακές 109
				Ανδρες 9 Γυναίκ. <u>36</u> 45	

Ν Ο Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ 1 9 9 4

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣ.	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ
40.500	599	Ανδρες 1402 Γυναίκ. <u>1689</u> 3091	Ανδρες 622 Γυναίκ. <u>857</u> 1479	-	386
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 5 Γυναίκες <u>15</u> 20	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 60 Γυναίκες <u>177</u> 237	-	ΝΕΟΕΙΣΕΡΧ. ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝ Ανδρες 10 Γυναίκ. <u>38</u> 48	εποχιακές 219

Ο Κ Τ Ω Β Ρ Ι Ο Σ 1 9 9 4

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣ.	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ
48.000	610	Ανδρες 1423 Γυναίκ. <u>2070</u> 3493	Ανδρες 563 Γυναίκ. <u>927</u> 1490	-	355
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 8 Γυναίκες <u>20</u> 28	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 56 Γυναίκες <u>227</u> 283	-	ΝΕΟΕΙΣΕΡΧ. ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝ Ανδρες 11 Γυναίκ. <u>36</u> 47	εποχιακές 167

Σ Ε Π Τ Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ 1 9 9 4

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣ.	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ
40.000	727	Ανδρες 1680 Γυναίκ. <u>2214</u> 3894	Ανδρες 672 Γυναίκ. <u>804</u> 1476	-	411
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 13 Γυναίκες <u>16</u> 29	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 59 Γυναίκες <u>161</u> 220	-	ΝΕΟΕΙΣΕΡΧ. ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝ	εποχιακές
				Ανδρες 9 Γυναίκ. <u>21</u> 30	155

Α Υ Γ Ο Υ Σ Τ Ο Σ 1 9 9 4

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣ.	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ
40.000	601	Ανδρες 1728 Γυναίκ. <u>2267</u> 3995	Ανδρες 700 Γυναίκ. <u>807</u> 1507	-	1065
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 8 Γυναίκες <u>9</u> 17	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 57 Γυναίκες <u>13</u> 70	-	ΝΕΟΕΙΣΕΡΧ. ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝ	εποχιακές
				Ανδρες 6 Γυναίκ. <u>14</u> 20	120

Ι Ο Υ Λ Ι Ο Σ 1 9 9 4

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜΙΚ.	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣ.	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ
40.000	1511	Ανδρες 1887 Γυναίκα <u>2121</u> 4008	Ανδρες 760 Γυναίκα <u>765</u> 1525	-	542
	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 5 Γυναίκες <u>12</u> 17	Βάσει του Ν. 1545 Ανδρες 51 Γυναίκες <u>148</u> 199	-	ΝΕΟΕΙΣΕΡΧ. ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝ Ανδρες 7 Γυναίκα. <u>12</u> 19	εποχιακές 218

4.2. ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Παρατηρώντας τα στοιχεία που μας δίνει ο ΟΑΕΔ, βλέπουμε την συνεχή αύξηση της ανεργίας στην περιοχή της Πάτρας.

Τον μήνα Μάρτιο 1996, οι άνεργοι άνδρες ήταν 1833 και οι γυναίκες 2169. Από αυτούς βρήκαν δουλειά μέσω του ΟΑΕΔ 27 άτομα.

Τον Φεβρουάριο 1996, οι άνεργοι άνδρες ήταν 1960 και οι γυναίκες 2302. Δια μέσω του ΟΑΕΔ βρήκαν δουλειά 17 άτομα.

Τον Ιανουάριο 1996 οι άνεργοι άνδρες ήταν 1948 και οι γυναίκες 2329. Δια μέσω του ΟΑΕΔ βρήκαν δουλειά 30 άτομα.

Από τα στοιχεία των 3 μηνών του 1996 οι γυναίκες είναι άνεργες σε ποσοστό μεγαλύτερο των ανδρών και ο αριθμός αυτός κάθε χρόνο αυξάνεται.

Το Δεκέμβριο 1995 οι άνδρες άνεργοι ήταν 1437 και οι γυναίκες 1728. Δια μέσω του ΟΑΕΔ βρήκαν δουλειά 75 άτομα.

Το Νοέμβριο 1995, οι άνδρες άνεργοι ήταν 1686 και οι γυναίκες 2092. Δια μέσω του ΟΑΕΔ βρήκαν δουλειά 48 άτομα.

Τον Οκτώβριο οι άνδρες άνεργοι ήταν 1877 και οι γυναίκες 2410. Μέσω του ΟΑΕΔ βρήκαν δουλειά 89 άτομα.

Τον Σεπτέμβριο 1995, οι άνεργοι άνδρες ήταν 2073 και οι γυναίκες 3107. Από αυτούς βρήκαν δουλειά 72 άτομα μέσω του ΟΑΕΔ.

Τον Αύγουστο 1995 οι άνδρες άνεργοι ήταν 1826 και οι γυναίκες 2608. Από αυτούς βρήκαν δουλειά μέσω του ΟΑΕΔ 37 άτομα.

Τον Ιούλιο 1995 οι άνδρες άνεργοι ήταν 1855 και οι γυναίκες 2.359. Από αυτούς δια μέσω του ΟΑΕΔ βρήκαν δουλειά 50.

Τον Ιούνιο 1995 οι άνδρες άνεργοι ήταν 1683 και οι γυναίκες

2111. Από αυτούς βρήκαν δουλειά δια μέσω του ΟΑΕΔ 46 άτομα.

Τον Μάιο 1995 οι άνεργοι άνδρες ήταν 1585 και οι γυναίκες 1799.

Από αυτούς βρήκαν δουλειά 29 άτομα.

Τον Απρίλιο 1995 οι άνδρες ήταν 1538 και οι γυναίκες 1866. Από αυτούς δια μέσω του ΟΑΕΔ βρήκαν δουλειά 9 άτομα.

Το Μάρτιο 1995 οι άνδρες άνεργοι ήταν 1716 και οι γυναίκες 2081.

Τον Φεβρουάριο 1995 οι άνεργοι άνδρες ήταν 1721 και οι γυναίκες 1885.

Τον Ιανουάριο του 1995 οι άνεργοι άνδρες ήταν 1323 και οι γυναίκες 2046.

Παρατηρώντας τη χρονιά του 1995, βάσει των στοιχείων που μας δίνει η στατιστική υπηρεσία της Πάτρας, βλέπουμε και πάλι αύξηση της ανεργίας σε μεγάλο βαθμό, που πλήττει περισσότερο τις γυναίκες και ιδιαίτερα τον Μάρτιο του 1995 όπου η ανεργία για τις γυναίκες έφτασε στο μεγαλύτερο σημείο 2081 και για τους άνδρες ο μήνας όπου η ανεργία ήταν υψηλότερη από όλη την χρονιά ήταν τον Σεπτέμβριο του 1995, δηλαδή 2073 άνδρες άνεργοι.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο   Π Ε Μ Π Τ Ο

5. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

Ανεργος είναι ο πολίτης που αναζητεί εργασία και αδυνατεί να εξεύρει.

Γνωρίζουμε όλοι ότι η εργασία κατέχει σημαντικότερη θέση στην ιεραρχία των κοινωνικών και οικονομικών αξιών των ανεπτυγμένων χωρών. Η εργασία δεν είναι μόνο ένα μέσο απόκτησης υλικών και άλλων αγαθών (π.χ. σύνταξη, υγειονομική περίθαλψη, αποταμίευση, διακοπές), είναι και ένα μέσο ικανοποίησης του ατόμου, αξιοποίησης των κλίσεων και ιδιομορφιών του, κοινωνικής κατάξωσης και ανόδου. Λόγω της σημασίας της εργασίας ως κοινωνικής αξίας, η έλλειψή της εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους τόσο για το άτομο όσο και για την κοινωνία.

5.1. ΑΤΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει κάθε άνεργος, απορρέουν από την εξαιρετική σημασία που κατέχει η εργασία στη δομή των σύγχρονων κοινωνιών.

Τα άτομα εκείνα που, παρά το γεγονός ότι είναι πρόθυμα να δουλέψουν, δεν μπορούν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, είναι σαν να αντιμετωπίζουν άρνηση και για την ένταξή τους στην ίδια την κοινωνία. Ιδιαίτερα μάλιστα όταν πρόκειται για ανεργία μεγάλης διάρκειας, υπάρχει ο κίνδυνος τα άτομα αυτά να

περιθωριοποιηθούν, να απομονώνονται κοινωνικά και οικονομικά και να τους δημιουργείται ή να τους αυξάνεται η έλλειψη ασφάλειας, η αβεβαιότητα και η αίσθηση της κοινωνικής αδικίας. Αυτό παρατηρείται κυρίως σε νέους, οι οποίοι δεν βρίσκουν εργασία ή, αν βρουν, θα είναι πρόσκαιρη, θα ασκείται κάτω από δυσμενείς συνθήκες, με άμεσο κίνδυνο απόλυσης, χωρίς δυνατότητες να αξιοποιηθούν τα προσόντα τους και χωρίς ευκαιρίες για βελτίωση της θέσης τους. Έτσι μπορεί να οδηγηθούν στην άμβλυνση του ενδιαφέροντος και της προθυμίας τους για εργασία στο μέλλον, δηλαδή σε αποστροφή προς την εργασία, που κατά κάποιο τρόπο μπορεί να επεκταθεί και σε αποστροφή προς την κοινωνία. Η έλλειψη θέσεων επιφέρει στους νέους απαισιοδοξία και αδιαφορία για το μέλλον. Σχετικές έρευνες διαπιστώνουν τις εξής συνέπειες της ανεργίας για τους νέους:

- Απογοήτευση λόγω έλλειψης θέσεων εργασίας ή εκπαίδευσης.
- Προγράμματα ταυτότητας λόγω προσαρμογής των επιθυμιών τους στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- Το συναίσθημα της "αχρηστίας".
- Το πρόβλημα του υπερβολικού ελεύθερου χρόνου.

Πολλοί νέοι, λόγω της απραξίας, προσπαθούν να "σκοτώσουν" την ώρα τους με μη δημιουργικές πράξεις. Εκτός τούτου, η ανεργία συνεπάγεται και τη συνέχιση της οικονομικής εξάρτησης των νέων από την οικογένεια, με αποτέλεσμα να καθυστερούν ή να δυσκολεύονται οι διαδικασίες αυτοδιάθεσης που σχετίζονται άμεσα με την απομάκρυνσή τους από την οικογενειακή κατοικία.

Ιδιαίτερα για τα κορίτσια, η ανεργία τα προσδένει στην οικογένεια και στις εργασίες του σπιτιού, πράγμα που επιδρά ανασταλτικά στην ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη.

5.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Σε μια κοινωνία στην οποία ο αριθμός των ανέργων είναι μεγάλος, εξίσου μεγάλη είναι και η συχνότητα των προβλημάτων που προκύπτουν και τα οποία είναι τα εξής:

- Αυξάνονται και ισχυροποιούνται οι τάσεις αρνητικού χαρακτήρα και στιγματισμού διαφόρων πράξεων σαν εγκληματικές και ιδιαίτερα των νέων ανθρώπων.
- Αυξάνονται περισσότερο οι μελαγχολίες, οι απόπειρες αυτοκτονιών και η εξάρτηση από ναρκωτικά, αλκοόλ και από τις χημικές και φαρμακευτικές ουσίες.
- Αυξάνονται οι εισαγωγές στις ψυχιατρικές κλινικές.
- Αυξάνονται οι ψυχοσωματικές ασθένειες.
- Παρατηρούνται επιδεινώσεις σε μια σειρά από ψυχιατρικές διαταραχές.
- Αυξάνονται οι οικογενειακές διαμάχες και η απομόνωση από το-

κοινωνικό περιβάλλον.

- Στα παιδιά ανέργων δημιουργούνται ανωμαλίες στην ανάπτυξη και εξέλιξή τους (π.χ. αντικοινωνική συμπεριφορά, συναισθηματική αστάθεια, νευρικά συμπτώματα), με αποτέλεσμα να έχουν χαμηλή επίδοση στο σχολείο και προβλήματα επαφής στην οικογένεια.

Επίσης, η ανεργία δημιουργεί προβλήματα και σ' αυτούς που έχουν μια θέση εργασίας και συνδέονται άμεσα με το φόβο μιας επικείμενης απόλυσης. Έτσι:

- Εντατικοποιείται η πίεση για απόδοση και παραγωγικότητα (νόμος προσφοράς - ζήτησης).

- Αυξάνεται η πίεση της ανταγωνιστικότητας που δημιουργεί διάσπαση στους εργαζόμενους.

- Δεν γίνεται χρήση αδειών, οι απουσίες λόγω ασθένειας ή άλλων υγειονομικών μέτρων περιορίζονται.

Επίσης τα στερεί της βασικής προϋπόθεσης για μια οικονομική ανεξαρτησία, που αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη ικανοτήτων και συμμετοχής σε κοινωνικά αναγνωρισμένες δραστηριότητες.

Η αδυναμία των ανέργων να συμμετάσχουν σε πολιτιστικές και άλλες δραστηριότητες της κοινότητάς τους, εντείνει το αίσθημα της απομόνωσης που ήδη έχουν. Έτσι περιορίζουν ακόμα περισσότερο την κοινωνική τους συμμετοχή, η οποία όμως είναι απαραί-

τητη για τη συναισθηματική και υλική υποστήριξη που χρειάζονται κατά την περίοδο της ανεργίας. Παράλληλα με τα αισθήματα απομόνωσης, εκδηλώνουν και έντονο θυμό και πικρία για τις εταιρείες στις οποίες εργάζονται, τις συνδικαλιστικές τους οργανώσεις και το κοινωνικό σύστημα γενικά, διότι τους στερεί την ευκαιρία να αναλάβουν παραγωγικό ρόλο στην κοινωνία.

Η οικονομική στέρηση και η κατάσταση της ανεργίας έχουν συσχετισθεί σε αρκετές μελέτες με φαινόμενα ανομίας. Έχει υποστηριχτεί η άποψη ότι η κατάσταση της ανεργίας μπορεί να οδηγήσει κάποιον στην παρανομία με στόχο να λύσει το οικονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει και ιδιαίτερα τους ανήλικους. Η παρανομία είναι γι' αυτούς μια διέξοδος, καθώς δέχονται πιέσεις να ακολουθήσουν συγκεκριμένα καταναλωτικά πρότυπα και να εκδηλώσουν την ωριμότητά τους με αυτό τον τρόπο, λόγω απουσίας της εργασιακής διεξόδου. Η εργασιακή σχέση παρέχει ένα τρόπο διοχέτευσης της δυναμικότητας του νεαρού ατόμου, ενώ η παρανομία αποτελεί εναλλακτικό δρόμο.

Σε μια κοινωνία με υψηλό ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται σημαντικό πρόβλημα φτώχειας. Παρουσιάζεται έντονο βιοποριστικό πρόβλημα λόγω της έλλειψης εργασίας και εισοδήματος για σημαντική μερίδα του πληθυσμού, οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες που αφορούν όλους τους τομείς της ζωής (στέγαση, ένδυση, εκπαίδευση, ψυχαγωγία κλπ.) αυξάνονται και η κοινωνική κινητικότητα μειώνεται. Επακόλουθο της κατάστασης αυτής είναι η αύξηση της κοινωνικής αντιπαλότητας, είτε αυτή εκδηλώνεται είτε όχι.

Μια κοινωνία στην οποία ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού

είναι άνεργο, με έντονες κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες, αντιπαλότητες, δυσφορία και αβεβαιότητα για το μέλλον, παρουσιάζει έντονα φαινόμενα αλλοτρίωσης και ανομίας.

Εμφανίζεται χαλάρωση της κοινωνικής συνοχής, αποδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών και αντικατάστασή τους με μια διαδικασία αντιπαράθεσης και αποσύνθεσης.

Στις κοινωνίες όπου δεν είναι εύκολο να βρεις εργασία και οι υπάρχουσες θέσεις είναι ανασφαλείς, με χαμηλούς μισθούς και περιορισμένες πιθανότητες για επαγγελματική άνοδο, πιθανόν η εργασία να προσφέρει λιγότερα κίνητρα στους νέους ανθρώπους να ταυτιστούν με τον παραδοσιακό τρόπο ζωής. Αυτές οι συνθήκες ενδέχεται να διευκολύνουν τη δημιουργία περιθωριακών ιδεολογιών καθώς διαφθείρουν και τις υπάρχουσες δομές και τους τρόπους κοινωνικού ελέγχου.

5.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ.

Ανεργία, επίσης από οικονομική άποψη σημαίνει ανεπαρκή αξιοποίηση του βασικού παραγωγικού πόρου μιας χώρας, που είναι το ανθρώπινο δυναμικό της. Αυτό το γεγονός συνεπάγεται απώλεια εισοδήματος για τον άνεργο, απώλεια φορολογικών εσόδων για το δημόσιο, μείωση των παραγωγικών δυνατοτήτων ολόκληρης της οικονομίας και απώλεια εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

Η απώλεια όμως πόρων του κράτους δεν προέρχεται μόνο από την απώλεια φορολογικών εσόδων. Η συνεχιζόμενη ανεργία οδηγεί σε μεγαλύτερη ένταση την "αδήλωτη" απασχόληση στα πλαίσια

λειτουργίας της "παραοικονομίας", η οποία από το ότι είναι κοινωνικά παραδεκτή, έχει και οικονομικές επιπτώσεις με τη φορολογική διαφυγή των δημιουργημένων εισοδημάτων και την απώλεια εσόδων στις Κοινωνικές Ασφαλίσεις.

5.4. ΤΑΞΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ.2236.

Η αποξένωση από την παραγωγική δραστηριότητα οδηγεί και σε αποξένωση του εργαζομένου από το πρώτο μετερίζι της ταξικής πάλης. Φυσικά ο συνειδητός άνεργος εργάτης, που συμμετέχει ενεργά στην ταξική πάλη, δεν αντιμετωπίζει ούτε πρόβλημα ναρκωτικών, ούτε εγκληματικότητας και πορνό.

Διέξοδος μπορεί να βρεθεί έστω και έξω από το εργοστάσιο, μόνο μέσα στα πλαίσια της συμμετοχής στο λαϊκό κίνημα, στη συνοικία κλπ., όμως στον ταξικό του άμεσο εργατικό χώρο, ο εργαζόμενος δεν γνωρίζει μόνο την εκμετάλλευση.

Ερχεται αντιμέτωπος και με την αναγκαιότητα της συλλογικής αντιμετώπισης των προβλημάτων του, βλέπει πιο ορατό το αντικείμενο της ταξικής αντιπαράθεσης. Είναι μέλος στο συνδικάτο, στο σωματείο του. Η απομάκρυνσή του από την εργασία, που γίνεται με απολύσεις, τον απομακρύνει από τον πιο ορατό γι' αυτόν χώρο της ταξικής πάλης. Αυτή λοιπόν αποτελεί μια αρνητική συνέχεια, που δημιουργεί και προϋποθέσεις για τις επακόλουθες αρνητικές κοινωνικοψυχολογικές επιπτώσεις. Η μακρά παραμονή στη στρατιά των ανέργων καθυστερεί χρονικά την επαφή του εργαζόμενου με το συνδικάτο στον άμεσο χώρο της εργασίας και της πάλης.

Εκτός τούτου, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να γίνει αντικείμενο και άλλης εκμετάλλευσης, αφού αναζητεί μια θέση εργασίας "πάση θυσία".

"Η μακρόχρονη παραμονή του στην ανεργία, όπως τονίστηκε και παραπάνω, οδηγεί στην αποξένωση του εργαζόμενου από το αντικείμενο της εργασίας του. Αυτό έχει σαν συνέπεια την απώλεια της αυτοπεποίθησής του, την έλλειψη ικανοποίησης σε οποιαδήποτε άλλη ενασχόληση, τη συνήθεια να ζει άνεργος. Υπάρχουν περιπτώσεις φυγής, μικροτυχοδιωκτισμών και ένα μέρος από τους άνεργους αν δεν καταλήξουν στα ναρκωτικά, μετατρέπονται σε παρασιτικά στοιχεία, ζώντας μόνιμα σε βάρος των άλλων".

Επίσης, η κατάσταση της χρόνιας ανεργίας έχει συχνά σαν αποτέλεσμα την απομάκρυνση του εργαζόμενου και από την ενεργό πολιτική ζωή, την αδιαφορία για τα κοινά, την απογοήτευση όχι μόνο για την προσωπική εξέλιξη μα και για τη δυνατότητα αλλαγής της κοινωνίας προς το καλύτερο. Σταδιακά, γίνεται φορέας των αντιλήψεων του "ζαμανφουτισμού" του "ε και σαν αγωνίζεστε τίποτα δεν θα κερδίσετε". Δεν βλέπει πια τη δυνατότητα δημιουργίας ενός συστήματος, όπου θα έχει καταργηθεί η ανεργία, αρχίζει να επηρεάζεται από την αστική προπαγάνδα, ψάχνει τη δική του "ατομική ελευθερία" μέσα στις ευκαιριακές δουλειές, που μπορεί να πέσουν στο δρόμο του για μερικές μέρες ή και βδομάδες.

Έτσι, χάνει το όραμα της πραγματικής ελευθερίας της δημιουργικής εργασίας που παύει να είναι δουλειά για την επιβίωση και γίνεται εργασία για τη διαμόρφωση και ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου. Διαμορφώνεται έτσι μια

ατομιστική στάση ζωής, με στοιχεία αντικοινωνικής συμπεριφοράς, καθώς η "κοινωνία" και "οι άλλοι" φαίνονται πως φταίνε για τα δεινά που υφίσταται.

Αυτή η αίσθηση της ανεργίας σαν "θεομηνία", σαν φαινόμενο έξω απ' τις δυνάμεις του, ωθεί σε μια τυφλή αγανάκτηση που αναζητά διέξοδο. Ο άνεργος μπορεί εύκολα να υιοθετήσει την οποιαδήποτε αληθοφανή ερμηνεία του παρουσιάσουν για το δράμα του, μπορεί εύκολα να στρέψει την αγανάκτησή του στον πρώτο αληθοφανή υπαίτιο.

Είναι επιρρεπής λοιπόν, αν αναζητήσει πολιτική δράση, να οδηγηθεί σε εξτρεμιστικές αριστεριστικές οργανώσεις "τυφλής βίας". Είναι γνωστό επίσης, κι από την περίοδο του μεσοπολέμου με τη φασιστική άνοδο στην Ευρώπη, κι απ' τη σύγχρονη πραγματικότητα με τη σχετική άνοδο των νεοφασιστικών κινήματων στη Δυτική Ευρώπη (Γαλλία, Βρετανία κλπ.), πως μέσα στις στρατιές των ανέργων πρώτα απ' όλα σπάρθηκαν ο αντικομμουνισμός και ο αντισημιτισμός, τότε, και η θεωρία πως φταίνε οι "ξένοι μετανάστες" τώρα πως τα φασιστικά κινήματα αξιοποίησαν την τυφλή του αγανάκτηση στρατολογώντας μέσα απ' τις γραμμές τους.

Η ατομιστική στάση, όμως, μπορεί να οδηγήσει πολιτικά και σε άλλες κατευθύνσεις. Η υποταγή στην ιδειολογία της αστικής τάξης απ' τη μια, ή η απόδοση σοσιαλεφορμιστικών ουτοπιών από την άλλη, είναι πιθανές, ιδιαίτερα σε κοινωνίες που για διάφορους λόγους (κύρια ιστορικούς, επιπέδου ανάπτυξης οργανωμένου κινήματος κλπ.), ο νεοφασισμός ή ο αριστερισμός δεν έχουν κοινωνικό έρεισμα.

Οι πολιτικοί εκπρόσωποι της άρχουσας τάξης προσπαθούν με

κάθε τρόπο να αξιοποιήσουν τους άνεργους στην υπηρεσία των συνολικών συμφερόντων του συστήματος και χωριστά των κομμάτων, που εναλλάσσονται στη διακυβέρνηση. Είναι γνωστό, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε όλες τις χώρες του κεφαλαίου και ιδιαίτερα στη Δυτική Ευρώπη, ότι η ανεργία μετατράπηκε σε αντικείμενο πρωτοφανέρωτης πολιτικής και δημαγωγικής εκμετάλλευσης. Τόσο τα μεγάλα αστικά όσο και τα σοσιαλρεφορμιστικά κόμματα το εκδηλώνουν αυτό κατά κόρον στις εκλογές.

Στην Ελλάδα, αυτό φάνηκε πολύ έντονα στις εκλογές για το Ευρωκοινοβούλιο του 1984, για να συνεχιστεί με αυξανόμενη ένταση στις βουλευτικές εκλογές του 1985, στις δημοτικές εκλογές του Οκτωβρη του 1986 και συνεχίζεται εν όψει των επικείμενων εκλογών στα πλαίσια του δικομματικού παιχνιδιού.

"Η δημαγωγία και η κερδοσκοπία που γίνεται γύρω από το πρόβλημα της ανεργίας από τις πολιτικές δυνάμεις, που αναφέραμε, δεν έχουν τίποτε το κοινό με τα ταξικά συμφέροντα των ανέργων και απασχολούμενων, αντίθετα, στρέφονται ενάντιά τους. Οι δυνάμεις αυτές με την πολιτική τους δεν στοχεύουν στην άμβλυνση της μαζικής ανεργίας, αντίθετα θα τη διατηρήσουν σε υψηλά επίπεδα".

5.5. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Από την μέχρι τώρα ανάλυσή μας, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η ανεργία έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις στις οικονομίες των βιομηχανικών χωρών της Δύσης. Είναι από τα μεγαλύτερα

κοινωνικά προβλήματα και οι συνέπειές της επενεργούν καταστροφικά πάνω στην ψυχολογία των ανέργων.

Βασικά, τα μέχρι τώρα στατιστικά στοιχεία που παραθέσαμε για την ανεργία, αποτελούν μια σαφή ένδειξη των τάσεων και των προοπτικών της, ενώ κάτω από τις διεθνείς οικονομικές συνθήκες ύφεσης και κρίσης, η αύξησή της γίνεται με ταχείς ρυθμούς.

Στη χώρα μας χιλιάδες άνδρες και γυναίκες, ικανοί για εργασία, είναι καταδικασμένοι σήμερα σε αναγκαστική αργία. Σήμερα από έλλειψη απασχόλησης απειλούνται να μείνουν έξω από την παραγωγική δραστηριότητα, ολόκληρες νέες γενιές, γιατί η δουλειά κοντεύει να γίνει για πολλούς άπιαστο όνειρο.

Στις μέρες μας, πάνω από το 10% του εργατικού δυναμικού της χώρας, βρίσκεται στις ουρές των ανέργων. Στα χρόνια 1985-1995, σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, έγιναν 1.861.003 απολύσεις.

Επίσης, η κατάσταση στην αγορά εργασίας της εργατικής δύναμης θα οξύνεται ακόμα περισσότερο και για ένα επιπρόσθετο λόγο. Γιατί η είσοδος της νέας τεχνολογίας, της μικροηλεκτρονικής, της ροημοτικής και της πληροφορικής, είναι πασιφανής όχι μόνο στους κλάδους της βιομηχανίας και της γεωργίας, αλλά και στις υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να βρискουν δουλειά σε άλλους κλάδους της οικονομίας αυτοί που απολύονται από την εργασιακή διαδικασία.

Εξαρση επίσης παρουσιάζει και η πάσης φύσης συγκαλυμμένη ανεργία αυτών που εργάζονται με ελαστικές μορφές απασχόλησης. Σύμφωνα λοιπόν με εκτιμήσεις του οργανισμού συνεργασίας και ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) δείχνουν ότι στο εσωτερικό της ΕΟΚ, η Ελλάδα

μαζί με την Πορτογαλία και την Ισπανία, συγκροτούν την κατηγορία των χωρών με τις πιο εύκαμπτες εργασιακές σχέσεις.

Παρατηρούμε ότι το 1985, το 14% της απασχόλησης στην Ελληνική μεταποίηση αφορά προσωρινή απασχόληση, παρ' όλο που από την πλευρά της εργοδοσίας γίνονται προσπάθειες να δοθεί μια εντελώς διαφορετική εικόνα. Τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 18,5% στην Πορτογαλία και 24% στην Ισπανία, που δείχνουν ότι και οι τρεις αυτές χώρες της Νότιας Ευρώπης ανήκουν στην ίδια κατηγορία.

Στις υπόλοιπες χώρες της ευρωπαϊκής κοινότητας, η προσωρινή απασχόληση στη μεταποίηση δεν ξεπερνά το 9%.

Επίσης, παρατηρούμε ότι στην Ελλάδα, το 1995, στον τομέα των κατασκευών και Δημοσίων έργων, απασχολούνται το 63,2% των μισθωτών με προσωρινή απασχόληση, ποσοστό που είναι το μεγαλύτερο ανάμεσα στις χώρες-μέλη της κοινότητας. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζει τη μεγάλη κινητικότητα και αβεβαιότητα που χαρακτηρίζει την αγορά εργασίας στον τομέα αυτό.

Της ίδιας τάξης περίπου είναι και το ποσοστό προσωρινής απασχόλησης στον κλάδο της γεωργίας και αλιείας.

Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που στον κλάδο των κατασκευών και στον πρωτογενή τομέα απασχολούνται πολλοί ξένοι εργάτες, που εξαιτίας της "ελαστικότητας" της αγοράς εργασίας εργάζονται ανασφάλιστοι, με χαμηλά μεροκάματα και εξοντωτικό ωράριο εργασίας.

Πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι η μερική απασχόληση είναι φαινόμενο που έχει πάρει στην Ελλάδα περιορισμένες διαστάσεις, καθώς και στην Ισπανία-Πορτογαλία, σε σύγκριση με τις πιο πλούσιες χώρες της ΕΟΚ. Στην Ελλάδα αφορά το 5,5% της απασχόλησης,

σε σύγκριση με 23,7% στη Δανία και 12% στη Γαλλία.

Συνεπώς, η μερική απασχόληση φαίνεται να είναι χαρακτηριστικό των πλούσιων χωρών και η προσωρινή απασχόληση των φτωχότερων χωρών, όπου έχουν και τη μεγαλύτερη κινητικότητα στην αγορά εργασίας. Η "ελαστικότητα" της αγοράς εργασίας, όπου ένας από τους σοβαρότερους δείκτες μέτρησής της είναι το ποσοστό απασχόλησης που αφορά την προσωρινή απασχόληση, δεν είναι μέσο ενίσχυσης και αναβάθμισης μιας φτωχότερης οικονομίας, όπως η ελληνική, αλλά είναι μέσο προσαρμογής της στην οικονομική και κοινωνική ανισότητα.

Αυτές επομένως οι εξελίξεις στις σχέσεις απασχόλησης, οδηγούν στην αύξηση των ποσοστών φτώχειας, με αποτέλεσμα να προκαλούν την περιθωριοποίηση μεγάλων κομματιών εργαζομένων και νεολαίας.

5.6. ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.

Για την εξέλιξη της εγκληματικότητας υπάρχουν μέχρι σήμερα μόνο ελάχιστα επιστημονικά τεκμηριωμένα ευρήματα.

Αυτό ισχύει για τη σχέση που μπορεί να υπάρχει μεταξύ ανεργίας και εγκληματικότητας.

Σύμφωνα με υπολογισμούς, στις ΗΠΑ, μια αύξηση του ποσοστού των ανέργων κατά 1% αντιστοιχεί σε μια αύξηση του αριθμού των φυλακισθέντων κατά 3.340. Εδώ όμως οι απόψεις των μελετητών του φαινομένου διαφοροποιούνται. Ενώ ορισμένοι υποστηρίζουν την άποψη ότι η ανεργία σχετίζεται με την αύξηση της εγκληματικότη-

τας, άλλοι βλέπουν την ανεργία ως παράγοντα που μπορεί να έχει θετική επίδραση στην εξέλιξη της εγκληματικότητας αν το συγκεκριμένο άτομο έχει φόβο ότι θα χάσει κάθε δυνατότητα για ανεύρεση μιας θέσης εργασίας εξαιτίας της αξιόποινης συμπεριφοράς του. Υπέρ της δεύτερης άποψης συνηγορούν επίσης και τα φαινόμενα της εγκληματικής ευημερίας.

Εμπειρικές έρευνες εμφανίζουν υψηλά ποσοστά ανέργων "υπόπτων" και ιδιαίτερα νέων ανθρώπων σε σχέση με αδικήματα κατά της περιουσίας και μας πληροφορούν περισσότερο για τις διαδικασίες αρνητικού χαρακτηρισμού και εγκληματοποίησης, παρά για τα ποσοστά εγκληματικότητας αυτών των ατόμων και μάλιστα όταν είναι γνωστό ότι στατιστικές συγκρίσεις μεταξύ στατιστικής ανέργων και εγκληματικότητας περιέχουν χαρακτηριστικά στατιστικά και μεθοδολογικά λάθη.

5.7. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ.

1) Η κλασική εγκληματολογική θεωρία της ανομίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε από τον R.K. Merton (1986), επιζητεί τα αίτια των διαφόρων ποσοστών παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς στους υπάρχοντες στόχους, π.χ. κατανάλωση, και στις νόμιμες δυνατότητες της κοινωνίας.

Επειδή, όμως, ανεργία σημαίνει αδυναμία πραγμάτωσης του στόχου, αναμένεται σε περιόδους οικονομικής κρίσης, με ποσοστό ανεργίας και υποαπασχόλησης, να υπάρξει μια συχνότερη εμφάνιση μη κονφορμостικής συμπεριφοράς, στην οποία θα περιέχονται και

αξιόποινες συμπεριφορές.

2) Οι ωφελιστικές θεωρίες προσπαθούν να προβλέψουν εγκληματικές συμπεριφορές όταν άνομες ενέργειες σε σύγκριση με ένομες πράξεις θα επιφέρουν περισσότερα οφέλη, αφού ληφθούν υπόψη ο κίνδυνος του κόστους (π.χ. απώλεια της δημοσιοϋπαλληλικής ιδιότητας σε περίπτωση ανακάλυψης) και το ύψος του αναμενόμενου οφέλους (κέρδους). Έτσι, εργαζόμενα και επαγγελματικά ενσωματωμένα άτομα είναι πιο δύσκολο και θα σκεφθούν το αν θα κάνουν κάποια αξιόποινη πράξη με καθοριστικές επιπτώσεις (σε περίπτωση αποκάλυψής της) γι' αυτούς, απ' ότι άτομα άνεργα και κοινωνικά περιθωριοποιημένα, τα οποία δεν έχουν να χάσουν και τίποτε.

Σε περιόδους, λοιπόν, με υψηλά ποσοστά ανεργίας, όπου ο κίνδυνος απώλειας της θέσης εργασίας είναι μεγάλος και η θέση των εργαζομένων σε σύγκριση μ' αυτήν των ανέργων εκτιμάται θετικά, αναμένεται να υπάρχει μια μείωση της εγκληματικότητας στους εργαζομένους σε αντίθεση με τους ανέργους, όπου θα έπρεπε να υπάρχει σύμφωνα με τη θεωρία αυτή μια αύξηση της εγκληματικότητας, αφού με την αύξηση της ανεργίας απειλείται μείωση του νομίμου εισοδήματός τους.

3) Η θεωρία ελέγχου τονίζει παράλληλα με την πρόσβαση στις νόμιμες δυνατότητες παραγωγικής εργασίας τη σημασία που έχει η επαγγελματική ενσωμάτωση για το "δέσιμο" με άλλες εξωοικογενειακές κοινωνικές ομάδες, δηλαδή με το σύστημα του ανεπίσημου κοινωνικού ελέγχου. Ιδιαίτερα το μέγεθος του δεσίματος με τους

"ενδεδειγμένους άλλους" (π.χ. συναδέλφους), καθώς και η δραστηριότητα με παραδοσιακές ενέργειες θεωρούνται ως παράγοντες που λειτουργούν θετικά για τη μείωση της εγκληματικότητας.

4) Ενώ στις παραπάνω θεωρίες δίνεται μια αιτιολογική ερμηνεία στο ρόλο της ανεργίας, στην εγκληματολογική επιστήμη υπερिσχύει, κυρίως, η άποψη σύμφωνα με την οποία η σχέση ανεργίας και εγκληματικότητας δεν είναι σχέση αιτίας-αποτελέσματος, αλλά τόσο η ανεργία όσο και η εγκληματικότητα σε πολλές περιπτώσεις μπορούν να ενισχυθούν από τις ανωμαλίες της κοινωνικοποιητικής διαδικασίας ή από τις ελλείψεις της προσωπικής δομής.

5) Σύμφωνα με την Labeling-Apprah θεωρία επιλεκτικές διαδικασίες και επιλεκτικοί μηχανισμοί των τυπικών και άτυπων θεσμών κοινωνικού ελέγχου έχουν ως αποτέλεσμα οι άνεργοι να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο αποκάλυψης μιας αξιόποινης πράξης, διεκδίκησης της υπόθεσης και εκτέλεσης της απόφασης, που έχει ως αποτέλεσμα να εμφανίζονται αυτοί με υψηλότερα ποσοστά στις στατιστικές της αστυνομίας και της δικαιοσύνης.

Επομένως, υπεύθυνη για τα υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας των ανέργων δεν είναι η ανεργία (ή μόνο αυτή), αλλά η επιλεκτική αξιολόγηση και επιλεκτική δίωξη και τιμωρία των ανέργων. Παρά το γεγονός ότι η ανεργία και ιδιαίτερα η ανεργία των νέων περιορίζει αφάνταστα το δίκτυο των κοινωνικών επαφών και δημιουργεί διάφορες "υποκουλτούρες" ανέργων, ο έλεγχος από τους θεσμούς κοινωνικού ελέγχου ενισχύεται και γίνεται πιο

εμφανής η εγκληματικότητα των ατόμων μιας τέτοιας "υποκουλτούρας".

Αυτό έχει ως επακόλουθο το "σκοτεινό πεδίο" εγκληματικότητας να είναι πολύ πιο περιορισμένο απ' ό τι στους μαθητευόμενους ή εργαζόμενους και, κατά συνέπεια, ο αριθμός των ανέργων φυλακισθέντων να είναι πολύ υψηλότερος απ' αυτών που έχουν μια απασχόληση ή ένα επάγγελμα. Εδώ θα πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη και ο μεγάλος κίνδυνος τον οποίο διατρέχουν οι άνεργοι αποφυλακισθέντες να γίνουν υπότροποι και να εισαχθούν ξανά σε σωφρονιστικό κατάστημα.

Αυτό όμως δεν σημαίνει σε καμιά περίπτωση ότι η αιτία της υποτροπής είναι η ανεργία, αλλά ότι με τη συνεχιζόμενη ανεργία χάνεται κάθε δυνατότητα εξεύρεσης μιας θέσης εργασίας, μειώνεται ή χάνεται κάθε ευκαιρία συμμετοχιακής διαδικασίας και σταθεροποιούνται ή και ενισχύονται οι αδυναμίες ενσωμάτωσης των ατόμων αυτών στο κοινωνικό σύστημα.

Όπως είπαμε και παραπάνω, η ανεργία δεν είναι "αυτή καθ' εαυτή" η αιτία της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς γενικά και της εγκληματικότητας ειδικότερα, αλλά όλοι εκείνοι οι αρνητικοί παράγοντες που ενισχύονται απ' αυτήν. Για τον περιορισμό, λοιπόν, τόσο της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς όσο και της εγκληματικότητας, το πιο αποτελεσματικό μέτρο θα ήταν, κατά κύριο λόγο, η καταπολέμηση της ανεργίας και κατά δεύτερο λόγο τα διάφορα άλλα μέτρα (επαγγελματική εκπαίδευση ανέργων γενικά, φυλακισθέντων κλπ.), τα οποία αποδυναμώνουν όλους εκείνους τους παράγοντες που διευκολύνουν την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά.

Δυστυχώς, στην Ελλάδα δεν υπάρχουν εμπειρικές έρευνες και

μελέτες για το θέμα της ανεργίας και εγκληματικότητας.

Επίσης, μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων της ανεργίας σε νέους ανέργους και φυλακισμένους μόλις τώρα αρχίζουν σιγά-σιγά να μπαίνουν σε εφαρμογή.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο   Ε Κ Τ Ο

6. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

6.1. ΕΚΕΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.

Σε περιόδους οικονομικής ύφεσης αυξάνονται οι οικονομικές ανισότητες ανάμεσα στις διάφορες ομάδες του πληθυσμού. Ένα σημαντικό κομμάτι του εργατικού δυναμικού, που το αποτελούν κυρίως οι νέοι, οι γυναίκες και οι ανειδίκευτοι εργάτες, αισθάνεται εντονότερα το βάρος και τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Κατά συνέπεια, προκύπτει η ανάγκη για υποστήριξη και εξασφάλιση αυτών των ομάδων που πλήττονται από τις δυσμενείς εξελίξεις της οικονομικής δραστηριότητας.

Θα πρέπει όμως ταυτόχρονα να αναγνωρίσουμε ότι, πέρα από την ανάγκη αυτή η εξασφάλιση εισόδηματος στις ομάδες του πληθυσμού που πλήττονται από την ανεργία εξυπηρετεί και τους ευρύτερους στόχους της οικονομικής πολιτικής. Δεδομένου ότι με το εισόδημα αυτό επηρεάζεται θετικά, ιδιαίτερα σε περίοδο οικονομικής ύφεσης, η ενεργός ζήτηση και κατά συνέπεια το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης.

Στη χώρα μας, παρά τις σημαντικές εξελίξεις της τελευταίας 15ετίας, το σύστημα ασφάλισης κατά της ανεργίας παρέμενε από το

1954 σχεδόν αναλλοίωτο.

Ο αναγκαίος εκσυγχρονισμός επιχειρήθηκε με το Ν. 1445/1985 περί ΕΣΠΑ (εθνικό σύστημα προστασίας από την Ανεργία).

Οι βασικές επιδιώξεις αυτού του νέου συστήματος ήταν:

α) Η βελτίωση της Κοινωνικής προστασίας ανέργων

β) Η ανάπτυξη ενός σύγχρονου συστήματος καταγραφής της ανεργίας.

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, με το νέο σύστημα ασφάλισης κατά της ανεργίας θεσπίστηκαν οι εξής καινοτομίες:

α) Καθιερώθηκε η επιδότηση των νέων, ηλικίας 20-29 ετών, που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας.

β) Εγιναν πιο ελαστικές οι προϋποθέσεις για τη θεμελίωση δικαιώματος τακτικής επιδότησης, δηλαδή μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό τα προαπαιτούμενα ημερομίσθια.

γ) Επιμηκύνθηκε η διάρκεια της επιδότησης κατά ένα τρίμηνο.

δ) Ελήφθη ιδιαίτερη μέριμνα για ορισμένες κατηγορίες εποχιακά απασχολούμενων, όπως είναι οι οικοδόμοι, οι απασχολούμενοι στον τουρισμό και οι αλιεργάτες.

ε) Τέλος, με ειδικά μέτρα, αντιμετωπίστηκε το οξύ πρόβλημα των ανέργων ηλικίας άνω των 49 ετών .

Γι' αυτή την κατηγορία ανέργων δόθηκε, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, τακτική επιδότηση 11 μηνών.

Οι ευνοϊκές ρυθμίσεις υπέρ των ασφαλισμένων όπως είχε προβλεφθεί, επηρέασαν τόσο το συνολικό ποσοστό των εγγεγραμμένων όσο και το ποσοστό των επιδοτούμενων ανέργων.

Στην πρώτη περίπτωση η "εγγεγραμμένη" ανεργία αυξήθηκε λόγω των κινήτρων που δόθηκαν στους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας. Πριν από την εφαρμογή του ΕΣΠΑ αυτή η κατηγορία ανέργων δεν εμφανιζόταν στις στατιστικές της εγγεγραμμένης ανεργίας με αποτέλεσμα να αγνοείται μια σημαντική διάσταση του προβλήματος της ανεργίας των νέων.

Σήμερα οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας αποτελούν πάνω από το 9% του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων.

Στη δεύτερη περίπτωση, όπως αναφέρθηκε, η εφαρμογή του ΕΣΠΑ επηρέασε το συνολικό ποσοστό των επιδοτούμενων ανέργων. Αυτό οφείλεται κατά ένα μέρος στην καθιέρωση πιο ελαστικών προϋποθέσεων επιδότησης των νέων περιπτώσεων επιδοτούμενων, κατά κύριο όμως λόγο, το ποσοστό των επιδοτούμενων επηρεάστηκε από την επιμήκυνση, κατά τρεις μήνες, της διάρκειας της επιδότησης.

Όπως είναι φυσικό, η αύξηση του ποσοστού των επιδοτούμενων ανέργων αύξησε σημαντικά τις οδηγίες του ΟΑΕΔ για την τακτική επιδότηση της ανεργίας.

Σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο παρατηρήθηκε σταθερή αύξηση των

δαπανών για την τακτική επιδότηση της ανεργίας, η οποία οφειλόταν όμως στην αύξηση του αριθμού των επιδοτούμενων ανέργων.

6.2. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ "ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ" ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Όπως είναι γνωστό, η παρέμβαση των "Υπηρεσιών Απασχόλησης" έχει ως στόχο τη μείωση της ανεργίας τριβής, δηλαδή της ανεργίας η οποία συνδέεται με την έλλειψη πληροφοριών για την κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας.

Η αδυναμία των παραδοσιακών "Γραφείων Απασχόλησης" να καλύψουν αυτή την ανάγκη οδήγησε στη δημιουργία μετά το 1982 των "Νέων Γραφείων Εργασίας", τα οποία αποτελούν υπηρεσίες προσανατολισμένες αποκλειστικά στην τοποθέτηση ανέργων σε εργασία. Σήμερα, λειτουργούν 16 τέτοια γραφεία τα οποία, μαζί με τις περισσότερες από 100 "Υπηρεσίες Απασχόλησης", έχουν αναλάβει το έργο της σύζευξης προσφοράς και ζήτησης εργασίας.

Παράλληλα, στην ίδια περίοδο δημιουργήθηκαν ορισμένα "Ειδικά Γραφεία Εργασίας" για να αντιμετωπισθούν αφενός οι ανάγκες της αγοράς σε εξειδικευμένο ανώτερο στελεχικό δυναμικό και αφετέρου οι ανάγκες ορισμένων ειδικών κατηγοριών του εργατικού δυναμικού, όπως είναι οι γυναίκες, οι παλιννοστούντες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Η δημιουργία αυτού του νέου δικτύου των "Γραφείων Εργασίας", το οποίο πρόκειται να επεκταθεί σταδιακά σε ολόκληρη τη χώρα, βελτίωσε την αποτελεσματικότητα του οργανισμού και κυρίως

συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας νέας εικόνας της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης.

6.3. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Τα ειδικά προγράμματα για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, μπορεί να θεωρηθούν η αιχμή του δόρατος της πολιτικής για την αντιμετώπιση της ανεργίας. Με εξαίρεση το πρόγραμμα προσωρινής διακίνησης εργαζομένων, όλα τα άλλα προγράμματα άρχισαν να εφαρμόζονται μετά το 1982 και στο κόστος τους συμμεχει κατά ένα ποσοστό 30-35% περίπου το ευρωπαϊκό κοινοτικό ταμείο.

Με τα προγράμματα αυτά επιδιώκεται η επίτευξη πολλών στόχων: η αύξηση της ζήτησης εργασίας, ιδιαίτερα για ορισμένες ομάδες του πληθυσμού (νέοι, γυναίκες, άτομα με ειδικές ανάγκες), η ενίσχυση της γεωγραφικής κινητικότητας και, τέλος, η ανάπτυξη της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας των ανέργων.

Σε όλα αυτά τα προγράμματα, η βασική υπόθεση είναι ότι η ανάληψη από την πολιτεία ενός μέρους του εργατικού κόστους θα επηρεάσει θετικά τη ζήτηση εργασίας. Ταυτόχρονα, η επιλεκτικότητα στις επιδοτήσεις, δηλαδή η προνομιούχηση της ζήτησης για ορισμένες ομάδες πληθυσμού, όπως γυναίκες και άτομα με ειδικές ανάγκες, εκτιμάται ότι θα έχει θετικά αποτελέσματα και την καταπολέμηση της διαρθρωτικής ανεργίας.

Σε μικροοικονομικό επίπεδο είναι επίσης ενδιαφέρον ότι τα προγράμματα αυτά προσφέρουν άμεσα αποτελέσματα, ότι είναι

ευέλικτα και δεν επιβαρύνουν μόνιμα τον κρατικό προϋπολογισμό.

Είναι γεγονός ότι δεν υπάρχει μια εμπεριστατωμένη μελέτη των καθαρών επιδράσεων αυτών των προγραμμάτων στο επίπεδο της απασχόλησης. Έτσι π.χ. δεν είναι γνωστό σε ποιο ποσοστό επωφελούνται από τα προγράμματα νέων θέσεων, επιχειρήσεις οι οποίες ούτως ή άλλως θα δημιουργούσαν αυτές τις θέσεις εργασίας για τις οποίες επιδοτήθηκαν.

Δεν είναι γνωστό επίσης σε ποια έκταση δημιουργείται άνισος ανταγωνισμός, από τη μη συμμετοχή στο πρόγραμμα του συνόλου των επιχειρήσεων ενός ορισμένου κλάδου, όπως επίσης δεν είναι γνωστό σε ποια έκταση η προμοδότηση των προσλήψεων για ορισμένες κατηγορίες ανέργων δημιουργεί σημαντικές ή όχι δυσχέρειες απασχόλησης στις άλλες ομάδες του πληθυσμού.

6.4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΝΕΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Με το πρόγραμμα επιχορήγησης ιδιωτικών επιχειρήσεων, οι εργοδότες επιχορηγούνται για κάθε νέα πρόσληψη με ποσά που κυμαίνονται από 800-1500 δρχ. ημερησίως για περίοδο 12 μηνών, αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να απασχολούν, εκτός του υπόλοιπου προσωπικού, το επιδοτούμενο άτομο για άλλους 6 μήνες χωρίς επιχορήγηση.

Με το πρόγραμμα αυτό επιδιώκεται:

α) η απασχόληση ορισμένων κατηγοριών του εργατικού δυναμικού που πλήττονται ιδιαίτερα από την ανεργία (γυναίκες, νέοι, επιστήμονες κτλ.).

β) η ενίσχυση καθυστερημένων οικονομικά περιοχών της Χώρας.

γ) η ενίσχυση των δραστηριοτήτων που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την εθνική οικονομία (εξαγωγικές επιχειρήσεις, δραστηριότητες που παράγουν νέες τεχνολογίες).

6.5. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ.

Το πρόγραμμα αυτό έχει δύο στόχους:

α) την απασχόληση ορισμένων κατηγοριών του εργατικού δυναμικού, όπως είναι οι οικοδόμοι και οι ανειδίκευτοι εργάτες και

β) την ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την κατασκευή έργων κοινής ωφέλειας και γενικότερα την κατασκευή έργων υποδομής.

Σε αντίθεση με το πρόγραμμα ιδιωτικών επιχειρήσεων, η εφαρμογή του οποίου παρουσιάζει συνεχή πρόοδο, το πρόγραμμα που αφορά την Τοπική Αυτοδιοίκηση, εμφανίζει μικρότερα ποσοστά κάλυψης. Αυτό οφείλεται σε σημαντικές αδυναμίες (έλλειψη κυρίως στελεχικού δυναμικού αλλά και οικονομικών πόρων, που δεν επιτρέπουν την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών σε ευρεία κλίμακα εκ μέρους της τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η εμπειριστατωμένη μελέτη των δυο παραπάνω προγραμμάτων βρίσκεται ακόμη στο προκαταρκτικό στάδιο. Ομως, από ένα δειγμα-
τοληπτικό έλεγχο που πραγματοποιήσαμε, προέκυψαν ορισμένα στοι-
χεία.

Περίπου οι μισές από τις επιχειρήσεις που έχουν υπαχθεί στο πρόγραμμα (47,0%) είναι βιοτεχνίες.

Σημαντικό είναι επίσης το μερίδιο των εμπορικών επιχειρήσεων (15,6%), των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών (12,2%) , καθώς επίσης και των εξαγωγικών επιχειρήσεων (9,3%).

Όλες οι κατηγορίες των επιχειρήσεων εμφανίζουν μεγαλύτερη προτίμηση στο πρόγραμμα των 26-60 ετών, εκτός από τις εμπορικές επιχειρήσεις που φαίνονται να προτιμούν τους νεότερους εργαζόμενους.

Ο μέσος όρος νέων θέσεων εργασίας ανά επιχείρηση, για το σύνολο των επιχειρήσεων, υπολογίζεται στα 6,4 άτομα. Υψηλότερη ζήτηση για νέες θέσεις από το μέσο όρο, παρουσιάζουν οι εξαγωγικές επιχειρήσεις, 17,7 άτομα ανά επιχείρηση και οι βιομηχανίες 9,5 άτομα. Επίσης, υψηλό μέσο όρο νέων θέσεων ανά επιχείρηση εμφανίζουν οι Δήμοι και οι Δημοτικές επιχειρήσεις 12,1 και 11,6 άτομα αντίστοιχα.

- Πρόγραμμα προσωρινής διακίνησης εργατικού δυναμικού.

Παράλληλα με τα προγράμματα για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ο ΟΑΕΔ προσφέρει σημαντικά κίνητρα για την ενίσχυση της γεωγραφικής κινητικότητας του εργατικού δυναμικού. Με τα κίνητρα αυτά επιδιώκεται η αύξηση της προσφοράς εργασίας, κυρίως για δραστηριότητες της επαρχίας, οι οποίες εμφανίζουν έντονη εποχική διακύμανση.

6.6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Το πρόγραμμα αυτό αποβλέπει στην ενίσχυση της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας των ανέργων και ιδιαίτερα των ανέργων ηλικίας κάτω των 25 ετών.

Η εφαρμογή του προγράμματος άρχισε το Σεπτέμβριο του 1986 και μέχρι σήμερα ενισχύθηκαν μέσω του προγράμματος 6.000 περίπου άνεργοι για να εργαστούν ως ελεύθεροι επαγγελματίες.

Ιδιαίτερα ενισχύθηκαν οι πρωτοβουλίες για τη δημιουργία επιχειρήσεων εταιρικής μορφής, όπως επίσης και εκείνες οι πρωτοβουλίες οι οποίες απέβλεπαν στη δημιουργία συνεταιριστικών μονάδων.

Όπως αναμενόταν, ένας μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων δημιουργήθηκε στους τομείς παροχής υπηρεσιών και, σε αντίθεση με άλλα προγράμματα, δεν παρουσιάστηκε σημαντική συγκέντρωση στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας.

6.7. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΔΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Σε μια περίοδο διαρκούς τεχνολογικής μεταβολής, η ύπαρξη ευέλικτου και καταρτισμένου εργατικού δυναμικού, αποτελεί τον αναγκαίο όρο για την πιο αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς εργασίας. Η κατάρτιση, και ιδιαίτερα η συνεχής, συνιστά έναν ουσιαστικό παράγοντα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προϋπόθεση για μια νέα οικονομική επέκταση των επιχειρήσεων.

Τα προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης, που εποπτεύονται από τον ΟΑΕΔ, σχεδιάζονται σε ετήσια βάση με τη συνεργασία των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων έτσι ώστε - το περιεχόμενό τους να ανταποκρίνεται πλήρως στις ανάγκες τους και συγχρηματοδοτούνται από το ευρωπαϊκό κοινοτικό ταμείο.

Με τα προγράμματα αυτά επιδιώκεται η βελτίωση των επαγγελματικών προσόντων των εργαζομένων και ο εφοδιασμός τους με όλες εκείνες τις δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να έχουν αποτελεσματική πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες.

Τα προγράμματα είναι ανοιχτά τόσο στις παραδοσιακές επιχειρήσεις που εκσυγχρονίζονται και έχουν ανάγκη επανεκπαίδευσης του προσωπικού τους, όσο και στις επιχειρήσεις που προωθούν τεχνολογίες αιχμής, όπως είναι η μικροηλεκτρονική, η πληροφορική και η αξιοποίηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας.

6.8. ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

α) Αποβιομηχανοποιημένες περιοχές-περιοχές σε κρίση.

Πρόσθετο μέτρο που θα βοηθήσει στην αντιμετώπιση της ανεργίας θα μπορούσε να είναι η δυνατότητα καθορισμού αμοιβών των εργαζομένων σε περιοχές οι οποίες πλήττονται ιδιαίτερα από ανεργία, Πάτρα, Λαύριο, Χαλκίδα έως και 10% χαμηλότερων από τις προβλεπόμενες από την εθνική, τις κλαδικές και ομοιοεπαγγελματικές Συλλογικές Συμβάσεις εργασίας. Οι περιοχές αυτές μπορεί

να ορίζονται με Υπουργική απόφαση μετά από γνωμοδότηση του Ανωτάτου Συμβουλίου Εργασίας που εδρεύει και λειτουργεί στο Υπουργείο Εργασίας.

β) Κύτταρα εργασιακής επανένταξης στην Πάτρα.

Τα κύτταρα εργασιακής ενανένταξης μπορούν να βοηθήσουν στον συντονισμό ενεργειών για την αντιμετώπιση των αναγκών που προκύπτουν σε περιπτώσεις αναδιαρθρώσεων επιχειρήσεων και μειώσεως προσωπικού.

Τα κύτταρα αυτά έχουν περιοριστική διάρκεια λειτουργίας και μεριμνούν για την ψυχολογική υποστήριξη, εξεύρεση πόρων οικονομικής ενίσχυσης των ανέργων, καθώς επίσης για την ένταξη των ανέργων σε εκπαιδευτικά προγράμματα ή σε νέα απασχόληση, λειτουργούν δε σε επιχειρησιακό κλαδικό ή τοπικό επίπεδο.

γ) Τοπικοί οργανισμοί απασχόλησης στην Πάτρα.

Σήμερα υπάρχουν πολλές ανάγκες στην κοινωνία που δεν έχουν ικανοποιηθεί, όπως στον τομέα του περιβάλλοντος, της ποιότητας ζωής, των υπηρεσιών προς τις οικογένειες, τους ηλικιωμένους κλπ.

Η κάλυψη των αναγκών μπορεί να αποτελέσει πηγή απασχόλησης ανέργων ή μακροχρόνια ανέργων, οι οποίοι θα λαμβάνουν συμπληρωματική αποζημίωση για την παρεχόμενη εργασία.

Σε περίπτωση που ο άνεργος απασχολείται στους οργανισμούς αυτούς, όπου υπάρχει ανάγκη (δήμους, ΚΑΠΗ, παιδικούς συμβου-

λευτικούς σταθμούς κ.α.), μπορεί να αποζημιώνεται με τη διαφορά μεταξύ επιδόματος ανεργίας και κατώτερου ημερομισθίου ανειδίκευτου εργάτη από τον συγκεκριμένο οργανισμό. Οι ασφαλιστικές του εισφορές μπορεί να καλύπτονται από το κράτος ή άλλον πόρο.

δ) Ηλικιωμένοι - εργαζόμενοι - Σύστημα πρόωρης συνταξιοδότησης.

Η Ελλάδα είναι η περισσότερο γηρασμένη χώρα στα Βαλκάνια και η 5η κατά σειρά γήρανσης μεταξύ των 15 κρατών μελών της ένωσης. Διάφοροι σημαντικοί λόγοι οδήγησαν τη χώρα στη γήρανση του πληθυσμού, με τελικό αποτέλεσμα την προοδευτική αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων ατόμων στο σύνολο του πληθυσμού.

Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι το ποσοστό ανεργίας αλλά και ο αριθμός των ανέργων μειώνεται συστηματικά, καθώς αυξάνεται η ηλικία, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει σε άλλες χώρες, γεγονός που σημαίνει ότι η ανεργία προέρχεται κυρίως από ανεπάρκεια προσλήψεων παρά από αύξηση απολύσεων και συγκεκριμένα απολύσεων των ηλικιωμένων εργαζομένων.

Προφανώς, η επι μακρόν διατήρηση σε λειτουργία ζημιογόνων μονάδων, καθώς και η καθυστέρηση της οικονομικής αναδιάρθρωσης, εξηγούν το παραπάνω φαινόμενο. Επίσης, το δεδομένο της μη απόλυσης των ηλικιωμένων εργαζομένων σχετίζεται με τις ελληνικές αντιλήψεις και παραδόσεις ως προς την αντιμετώπιση των ηλικιωμένων, καθώς και με τη μορφή των ελληνικών επιχειρήσεων, χαρακτηριστικά που διαφέρουν από τις λοιπές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παρόλα αυτά, επειδή α) τα δημογραφικά στοιχεία δείχνουν ότι θα υπάρξει αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων ατόμων στον πληθυσμό, και β) η αποχώρηση ηλικιωμένων θα δημιουργήσει θέσεις εργασίας σε νέους, πρέπει να αντιμετωπισθούν τα θέματα με συνδυασμένες λύσεις: Μέτρα που προτείνεται να ληφθούν:

α) θέσπιση σχημάτων πρόωρης συνταξιοδότησης π.χ. για εργαζόμενους ή άνεργους άνω των 55 ετών, μειωμένη απασχόληση με αντίστοιχη μείωση των αποδοχών και επιδότηση του υπόλοιπου από το κράτος και για εξειδικευμένες περιπτώσεις από τον ειδικό κοινό λογαριασμό της Ανεργίας.

Οι πολιτικές αυτές πρέπει να συνοδευτούν με ριζική αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού ασφαλιστικού συστήματος, το οποίο είναι σύνθετο, εξαιρετικά κατακερματισμένο και με συσσωρευμένα ελλείμματα.

Η ορθολογική αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού συστήματος θα δώσει τη δυνατότητα να υπάρξει καλύτερη κατανομή και διαχείριση των πόρων του, περιορίζοντας τις παροχές προς ομάδες για τις οποίες δεν υπάρχει πλέον δικαιολογητική βάση για τη συνέχισή τους. Με αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί η ανακατανομή των πόρων υπέρ των ηλικιωμένων. Το θέμα αυτής της αναμόρφωσης του συστήματος αποτελεί σοβαρό και σύνθετο ζήτημα, που απαιτεί μελέτη και συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων.

β) Ανεξάρτητα από την παραπάνω ευρεία αντιμετώπιση του θέματος των ηλικιωμένων εργαζομένων, πρέπει να ληφθούν μέτρα άμεσα για την ασφαλιστική υποστήριξη των ευρισκομένων στα πρόθυρα της συνταξιοδότησης ατόμων σε περιοχές σε κρίση, όπου η πρόσβαση στην απασχόληση είναι αδύνατη.

ε) Ευελιξία στην αγορά εργασίας στην Πάτρα.

Η έλλειψη ευελιξίας στην αγορά εργασίας αποτελεί έναν από τους κύριους παράγοντες που επιβραδύνουν την πραγματοποίηση των απαιτούμενων διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομική δραστηριότητα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και οδηγούν σε υψηλότερα επίπεδα την ανεργία.

Εχει αποδειχθεί ότι από τα είδη ελαστικών μορφών εργασίας, ιδιαίτερα η μερική απασχόληση προσφέρει σημαντικές δυνατότητες στη δημιουργία νέων και πρόσθετων θέσεων εργασίας.

Μέτρα που μπορούν να ληφθούν:

α) Η κυβέρνηση και οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να φροντίσουν να απαλλαγεί η μερική απασχόληση από την προκατάληψη της υποδεέστερης μορφής εργασίας.

β) Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να φροντίσουν για τη διάδοση και την αποδοχή της μερικής απασχόλησης από εργοδότες και εργαζόμενους, με την προϋπόθεση της διατήρησης του εθελοντικού χαρακτήρα της μορφής εργασίας και της εξασφάλισης της ίσης μεταχείρισης με τους εργαζόμενους με πλήρη απασχόληση.

γ) Τήρηση και δημοσιοποίηση καταστάσεων από τον ΟΑΕΔ, για τις ζητούμενες θέσεις μερικής απασχόλησης.

στ) Κίνητρα για πρόσληψη των νέων στην Πάτρα.

Είναι γεγονός ότι η ανεργία συγκεντρώνεται κυρίως στις νέες ηλικίες. Σχεδόν ο ένας στους τρεις ανέργους (31,1%)

εντοπίζεται σε αυτούς που έχουν ηλικία 20-24 ετών. Είναι ενδεικτικό ότι οι άνεργοι νέοι, αυτοί που δεν είχαν εργαστεί προηγουμένως, το 1994 αποτελούσαν το 29% του συνόλου των ανέργων.

Το φαινόμενο αυτό συνδέεται και με το περιεχόμενο της εκπαίδευσης που παρέχεται και της σύνδεσής της με την παραγωγική διαδικασία, καταδεικνύει δε τη σπατάλη των ανθρωπίνων πόρων και άρα την οικονομική καθυστέρηση. Πρέπει να ληφθούν μέτρα που να διευκολύνουν την πρόσληψη νέων:

- α) Απαλλαγή κατά τα πρώτα έτη της πρόσληψης (2 έτη) από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.
- β) Πρακτική εξάσκηση των νέων σε επιχειρήσεις με ελάχιστη αμοιβή.
- γ) Θέσπιση ειδικής σύμβασης περιορισμένου χρόνου εργασίας και κατάρτισης.
- δ) Ενίσχυση της επιδότησης της απασχόλησης.

η) Αντιμετώπιση της κυκλικής ανεργίας στην Πάτρα.

Η αυξανόμενη εγχώρια ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών δε συνεπάγεται οπωσδήποτε αύξηση της εγχώριας παραγωγής, δε συνεπάγεται δηλαδή αύξηση των επενδύσεων και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Η ικανοποίηση αυτής της ζήτησης μπορεί να πραγματοποιηθεί με την εισαγωγή αγαθών που αυξάνεται.

Από την άλλη μεριά, η ανάκαμψη της οικονομίας άλλων Χωρών,

και κατ' επέκταση η αύξηση της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών δε συνεπάγεται οπωσδήποτε την πραγματοποίηση εξαγωγών.

Για την αύξηση της εγχώριας παραγωγής, και κατά συνέπεια της απασχόλησης, απαραίτητη είναι η ανταγωνιστική ικανότητα της ελληνικής οικονομίας που θα επιτρέψει την ικανοποίηση όχι μόνο της εσωτερικής αλλά και της εξωτερικής ζήτησης- με άλλα λόγια, όχι μόνο την αντικατάσταση των εισαγωγών με την παραγωγή εγχώριων προϊόντων αλλά και την αύξηση των εξαγωγών.

Η καταπολέμηση του πληθωρισμού ή μια έκτακτη υποτίμηση του εθνικού νομίσματος σε σχέση με το ξένο, κάνει τις ελληνικές τιμές πιο ανταγωνιστικές. Σε κάτι ανάλογο αποβλέπουν οι φορολογικές επιβαρύνσεις των εισαγωγών και οι πριμοδοτήσεις των εξαγωγών, ενώ με την προώθηση των ελληνικών προϊόντων στην εσωτερική και εξωτερική αγορά συστάθηκαν και λειτουργούν ο σύνδεσμος προώθησης Ελληνικών Προϊόντων, ο ελληνικός οργανισμός τυποποίησης ελληνικών προϊόντων κ.ά.

Ο νόμος 1262/82, προβλέπει την παροχή οικονομικών κινήτρων για την ανάπτυξη επενδυτικών πρωτοβουλιών στην περιφέρεια. Ιδιαίτερα υποστηρίζονται μεταποιητικές επιχειρήσεις, εξαγωγικές, εκείνες που προάγουν την τεχνολογία και όσες συντελούν στην ανάπτυξη προβληματικών περιοχών της χώρας. Απαραίτητη προϋπόθεση υπαγωγής στο νόμο είναι η δημιουργία νέων παραγωγικών σταθερών θέσεων εργασίας.

θ) Μέτρα αντιμετώπισης της διαρθρωτικής ανεργίας στην Πάτρα.

Η δυσαρμονία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας, αποτελεί τη βασική αδυναμία της διαρθρωτικής ανεργίας. Τα προβλήματα της δυσαρμονίας αυτής μπορούν να αντιμετωπιστούν με τη βελτίωση της κινητικότητας της εργασίας και την προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος στις σύγχρονες οικονομίες και κοινωνικές δομές της εποχής μας.

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

- Αλλαγή, το θέμα της μερικής απασχόλησης 1994, έτος 20ο, Αρ. φύλλου 3997, σελ. 7.
- Ανεργία - Απασχόληση. Σκιαγράφηση της πολιτικής για την αντιμετώπιση της ανεργίας, Αθήνα 1990.
- Ανεργία και απασχόληση στην Ελλάδα, Εκδόσεις "Σύγχρονη εποχή" Αθήνα 1991.
- Γαλάνης Γ. Ανεργία και εγκληματικότητα, Μάρτιος 1989, τεύχος 13ο.
- Γραφείο ευρέσεως εργασίας Πάτρας, ΟΑΕΔ, Πάτρα 1996.
- Ευστρατόγλου Κ. Προβλήματα της κοινωνίας και του ατόμου, Αθήνα 1987.
- Κυρίτσης Ν. Οι επιπτώσεις της ανεργίας στους εργαζομένους και την κοινωνία, επιστημονική σκέψη, Αθήνα 1988, τεύχος 4ο.
- Νικολινάκος Μ. Μελέτη για την ανεργία, Αθήνα 1983.
- Απασχόληση και ανεργία Ν. Πατρινωτή.

- Η κοινωνική ασφάλεια, Ανδρέα Ψαρά, Διεθνές γραφείο εργασίας.
- Περιοδικό εργασία, Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1995. Διμηνιαίο περιοδικό ΟΑΕΔ - ΠΙΕΚΑ, τεύχος 5.
- Κασιμάτη Κ. Επιλογή επαγγέλματος, πραγματικότητα ή μύθος; Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1989.
- Νικολινάκος Μ. Μελέτη για την ανεργία, Αθήνα 1983.
- Στατιστική Υπηρεσία Ν. Αχαΐας 1996.
- Τζιτζιη Αρ. Προτάσεις κατά της ανεργίας ΕΙΝΑΙ, Νοέμβριος 1995, σελ. 17-20.
- Πελοπόννησος, επιχορηγούμενο Πρόγραμμα 1995.
- Σαράντος Ι. Καργάκος, προβληματισμοί (ένας διάλογος με τους νέους), τόμος στ', εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

